

Anbefalinger for god kvalitet i kommunernes indsats mod overgreb mod børn og unge

Indhold

Indledning.....	3
Grafisk overblik over SISO's anbefalinger	7
 Værdigrundlag	8
 Organisatoriske forudsætninger	10
 Fokusområde 1: Forebyggelse	13
Anbefaling 1: Trygge rammer i dagtilbud, skoler, fritidstilbud og på anbringelsessteder	14
Anbefaling 2: Fokus på børn og unges forståelse for grænser og grænseoverskridende adfærd	17
 Fokusområde 2: Opsporing	20
Anbefaling 3: En åben og dialogbaseret kultur	21
Anbefaling 4: Faglige hypoteser om overgreb	24
Anbefaling 5: Fokus på samvær og kontakt med børn og unge i mistrivsel.....	27
Anbefaling 6: Samarbejde med forældre og netværk	30
Anbefaling 7: Tværfaglig sparring	33
 Fokusområde 3: Håndtering.....	36
Anbefaling 8: Formulering og afsendelse af underretning ved mistanke eller viden om overgreb.....	37
Anbefaling 9: Myndighedshåndtering ved mistanke eller viden om overgreb.....	41
Anbefaling 10: Inddragelse af børn og unge i den akutte fase.....	44
Anbefaling 11: Samarbejde med politi, sundhedsvæsen, børnehuse m.m.....	47
Anbefaling 12: Opmærksomhed på de tværfaglige samarbejdspartnere.....	49
Anbefaling 13: Måltrettet støtte og behandling til børn og unge udsat for overgreb ...	52
 Fokusområde 4: Det kommunale beredskab	55
Anbefaling 14: Udarbejdelse eller revidering af det kommunale beredskab.....	56
Anbefaling 15: Implementering af det kommunale beredskab.....	58
Litteraturliste	60

Publikationen er udgivet af

Social- og Boligstyrelsen · Edisonsvej 1 · 5000 Odense C · Tlf: 72 42 37 00 · E-mail: info@socialstyrelsen.dk · www.sbst.dk

Forfatter: Social- og Boligstyrelsen · Udgivet 2023. Revideret december 2024 · Digital ISBN: 978-87-94371-86-5 · Grafik og design: Mouret.dk

Download eller se rapporten på www.sbst.dk · Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Indledning

Social- og Boligstyrelsens videnscenter SISO – Videnscenter for sociale indsatser ved vold og seksuelle overgreb mod børn – har udarbejdet en række anbefalinger til kommunernes arbejde med overgreb mod børn og unge.

Formålet er at udbrede viden om god faglig praksis på overgrebsområdet, herunder at give kommuner inspiration til, hvordan de kan styrke deres indsats på området. Anbefalingerne indgår i SISO's rådgivningsforløb til kommuner om overgreb mod børn og unge. Anbefalingerne vil desuden kunne findes på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside, så kommunerne selvstændigt kan arbejde med dem.

Dokumentet indledes med en introduktion til temaet overgreb og en introduktion til de faggrupper og funktioner på børne- og ungeområdet, som anbefalingerne er rettet imod.

Herefter følger en beskrivelse af nogle grundlæggende forudsætninger, som det er nødvendigt at have fokus på, hvis man som kommune vil kvalificere praksis. Det handler dels om et fælles mindset (et værdigrundlag), dels om de organisatoriske rammer for arbejdet. Social- og Boligstyrelsen anbefaler, at man forholder sig aktivt til både værdigrundlag og de organisatoriske rammer som led i arbejdet med anbefalingerne.

Resten af dokumentet indeholder Social- og Boligstyrelsens anbefalinger om god kvalitet på overgrebsområdet. Anbefalingerne er handleanvisende og beskriver, hvorfor fokusområdet er vigtigt, og hvordan man kan arbejde med det i praksis.

Anbefalingerne er rettet mod chefer og ledere på børne- og ungeområdet, fordi det er dem, der har ansvaret for kommunens faglige praksis og arbejde med overgreb mod børn og unge, men det kan også være relevant for medarbejdere og andre centrale aktører at læse dem.

Introduktion til temaet overgreb

Begrebet 'overgreb mod børn og unge' dækker over mange forskellige scenarier. Social- og Boligstyrelsens videnscenter SISO skelner imellem seksuelle overgreb, fysisk vold og psykisk vold.

Seksuelle overgreb dækker over blottelser, berøringer, deling af intime billeder samt forsøg på eller gennemført penetrering. Seksuelle overgreb kan være begået af forældre eller andre nære relationer. De kan også begås af ansatte eller frivillige med en betroet opgave i forhold til barnet/den unge, af et barn eller en ung eller af personer, der er ukendte for barnet/den unge. Seksuelle overgreb finder både sted i den fysiske verden og digitalt.

Fysisk vold kan bestå af handlinger som at slå, sparke, ruske, bide, kvæle, skolde, brænde eller forgifte barnet/den unge. Den voksne, der udsætter et barn/en ung for fysisk vold, kan fremtræde med forskellige motiver eller hensigter på et kontinuum fra at 'komme til' at udøve fysisk vold til at udøve systematisk og grov vold i et kontinuerligt mønster.

Psykisk vold kan opdeles i tre forskellige former – *psykisk vold, overværelse af vold og følelsesmæssig forsømmelse*. Psykisk vold forekommer, når en primær omsorgsgiver udsætter barnet/den unge for et gentaget mønster af handlinger eller hændelser, som ikke imødekommer barnets/den unges grundlæggende psykologiske behov for f.eks. tryghed, socialisering, følelsesmæssig og social støtte, kognitiv stimulering og respekt. Det kan f.eks. komme til udtryk ved, at omsorgsgiveren nedgør barnet/den unge, håner det, formidler til barnet/den unge, at det er værdiløst, uønsket m.m. (aktiv psykisk vold). Det kan også komme til udtryk ved, at omsorgsgiveren undlader at drage omsorg for barnet/den unge, ignorerer barnet/den unge eller undlader at vise barnet/den unge følelser, omsorg og kærlighed (forsømmelse). Endelig kan det foregå ved, at barnet/den unge overværer fysisk eller psykisk vold imellem de voksne eller mellem voksne og søskende, herunder optakt til eller eftervirkninger af voldsepisoder i hjemmet (overværelse af vold).

I forhold til fysisk og psykisk vold omhandler anbefalingerne udelukkende vold, der er begået i nære relationer. Det vil sige at det er voksne, der har ansvar for barnet/den unge enten i barnets/den unges hjem eller i barnets/den unges dagtilbud, skole, fritidstilbud eller anbringelsessted, der begår overgrebene.

Introduktion til faggrupper og funktioner på børne- og ungeområdet

Der skelnes i anbefalingernes praksisbeskrivelser mellem det organisatoriske niveau, ledelsesniveauet og medarbejderniveauet i kommunen:

- ▶ **Det organisatoriske niveau** er kommunens overordnede ledelse/beslutningstagere samt de overordnede strukturelle og strategiske forhold i kommunen. Dette niveau går ofte på tværs af kommunens samlede børne- og ungeområde.
- ▶ **Ledelsesniveauet** er faglige ledere, områdeledere, skoleledere m.m., som er tæt på medarbejderne.
- ▶ **Medarbejderniveauet** er de medarbejdere, som udfører konkrete opgaver på børne- og ungeområdet.

Ledere og fagpersoner opdeles efter deres forskellige funktioner inden for børne- og ungeområdet. Nogle af grupperne har opgaver inden for flere af funktionerne:

- ▶ Dem, der har daglig kontakt med børn og unge, f.eks. pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler, specialinstitutioner samt anbringelsessteder.
- ▶ Dem, der har konsultative opgaver i forhold til dagtilbud og skoler, f.eks. PPR, sundhedspleje, fremskudte rådgivere og børne- og ungerådgivere.
- ▶ Dem, der har myndighedsansvar i børnesager, det vil sige børne- og ungerådgivere.
- ▶ Dem, der har udføreropgaver, f.eks. kontaktpersoner, familiebehandlere, plejefamilier og ansatte på anbringelsessteder.

Disse faggrupper og funktioner udgør tilsammen *det samlede børne- og ungeområde*.

Endelig skelnes der i anbefalingerne mellem tværfagligt og tværsektorielt samarbejde. Tværfagligt samarbejde er det samarbejde, der foregår inden for kommunens børne- og ungeområde, mens tværsektorielt samarbejde er det samarbejde, der foregår mellem kommunens børne- og ungeområde og aktører på andre områder.

Introduktion til fire fokusområder, organisatoriske forudsætninger og værdigrundlag

Social- og Boligstyrelsen har identificeret fire fokusområder, som er centrale for den kommunale indsats i forhold til overgreb mod børn og unge. De første tre fokusområder – *forebyggelse, opsporing, håndtering* – handler om den konkrete faglige praksis på børne- og ungeområdet, mens det fjerde fokusområde – *kommunale beredskaber* – har et styringsmæssigt fokus i forhold til at sætte en overordnet retning for arbejdet.

Opdelingen i tre praksisrettede fokusområder – forebyggelse, opsporing og håndtering – er en teoretisk opdeling, som har til formål at systematisere særlige kendetegn, beskrive praksis og anbefale særlige handlinger eller fremgangsmåder. I praksis vil disse fokusområder lappe ind over hinanden.

Derudover er der identificeret tre organisatoriske forudsætninger – *grundlæggende viden, adgang til mono-, tværfaglig og tværsektoriel sparring og overholdelse af gældende lovgivning* – som går på tværs af alle anbefalinger og udgør et fundament for, at anbefalingerne kan fungere i praksis. Det vil sige at kommuner, der vil styrke deres praksis på overgrebsområdet, forventes at forholde sig til de organisatoriske forudsætninger sideløbende med udvikling af praksis i forhold til anbefalingerne. Det samme gør sig gældende i forhold til kommunens værdigrundlag, hvor børns og unges rettigheder og barnets og den unges perspektiv bør være det fælles faglige udgangspunkt.

Nogle anbefalinger rummer primært opgaver for én eller enkelte faggrupper eller fagområder, mens andre anbefalinger retter sig bredt mod store dele af eller det samlede børne- og ungeområde. Det er for hver anbefaling beskrevet, hvem den primære målgruppe er. Der er en overordnet sammenhæng mellem alle anbefalingerne. Det vil derfor være optimalt at læse teksten i sin helhed, inden man udvælger den eller de anbefalinger, man vil have særlig fokus på.

Grafisk overblik over SISO's anbefalinger

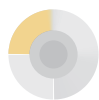
Værdigrundlag

- Børn og unges rettigheder
- Barnets perspektiv.

Organisatoriske forudsætninger

- Grundlæggende viden om overgreb
- Adgang til mono-, tværfaglig og tværsektoriel sparring
- Overholdelse af gældende lovgivning.

Fokusområde 1: Forebyggelse

- Anbefaling 1: Trykke rammer i dagtilbud, skoler, fritidstilbud og på anbringelsessteder.
- Anbefaling 2: Fokus på børn og unges forståelse for grænser og grænseoverskridende adfærd.

Fokusområde 2: Opsporing

- Anbefaling 3: En åben og dialogbaseret kultur.
- Anbefaling 4: Faglige hypoteser om overgreb.
- Anbefaling 5: Fokus på samvær og kontakt med børn og unge i mistrivsel.
- Anbefaling 6: Samarbejde med forældre og netværk.
- Anbefaling 7: Tværfaglig sparring.

Fokusområde 4: Det kommunale beredskab

- Anbefaling 14: Udarbejdelse eller revidering af det kommunale beredskab.
- Anbefaling 15: Implementering af det kommunale beredskab.

Fokusområde 3: Håndtering

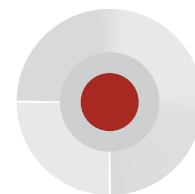
- Anbefaling 8: Formulering og afsendelse af underretninger ved mistanke eller viden om overgreb.
- Anbefaling 9: Myndighedshåndtering ved mistanke eller viden om overgreb.
- Anbefaling 10: Inddragelse af børn og unge i den akutte fase.
- Anbefaling 11: Samarbejde med politi, sundhedsvæsen, børnehuse m.m.
- Anbefaling 12: Opmærksomhed på tværfaglige samarbejdspartnere.
- Anbefaling 13: Måltrettet støtte og behandling til børn og unge udsat for overgreb.

Værdigrundlag

Værdigrundlaget beskriver det fælles mindset, som arbejdet med anbefalingerne er baseret på. Dette mindset er således et grundlæggende udgangspunkt, som kommunerne skal arbejde bevidst med, når de sætter retning og udmønter denne retning i praksis.

Det er hensigtsmæssigt, at ledere og medarbejdere på det samlede børne- og ungeområde i en kommune – som led i at kvalificere den faglige praksis – drøfter det fælles mindset, som skal kendetegne deres arbejde med overgreb, og at de løbende genbesøger dette. Det kan f.eks. ske i sparringssituationer om den konkrete faglige praksis, eller ved at personalegrupper reflekterer over og drøfter, om der er overensstemmelse mellem deres praksis og deres værdigrundlag, herunder om alle arbejder ud fra det samme værdigrundlag. Endelig kan det ske ved, at den øverste ledelse i kommunen lægger temaet overgreb ind i et årshjul for de faglige temaer, der skal drøftes i de forskellige afdelinger på børne- og ungeområdet, eller ved at den enkelte institutions- eller områdeleder genbesøger temaet kontinuerligt med sin egen personalegruppe.

Børn og unges rettigheder

Den gode praksis på overgrebsområdet bygger på en grundlæggende anerkendelse af og fokus på børn og unges rettigheder.

Disse rettigheder står blandt andet skrevet i FN's Børnekonvention. I Børnekonventionen står der eksempelvis, at børn har ret til at sige deres mening, at gå i skole og til beskyttelse mod overgreb.

Den danske lovgivning er ligeledes udarbejdet i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser og dermed også bygget op omkring børn og unges rettigheder. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at de sociale indsatser for børn og unge har til formål at styrke lige muligheder for et liv med sundhed, trivsel, sociale relationer, personlig udvikling og tryghed i opvæksten, således at børn og unge gives de bedste vilkår for at være forberedt til et selvstændigt voksenliv.

Fagpersoner, der arbejder med børn og unge, har en vigtig rolle i at bidrage til, at børn og unges rettigheder overholdes, herunder at give børn og unge viden om deres rettigheder, f.eks. at man ikke må slå børn og unge, at man ikke må udsætte dem for psykisk vold, og at barnet/den unge har ret til at få hjælp, hvis det sker.

Barnets perspektiv

Den gode praksis bygger desuden på en grundlæggende præmis om, at børn og unge er selvstændige og unikke individer, der er eksperter i at vide, hvordan det er at være dem.

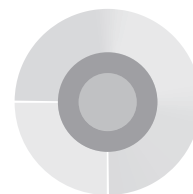
Derfor skal den voksne altid bestræbe sig på at forstå det, barnet/den unge forstår. Barnets/den unges perspektiv er barnets/den unges egen oplevelse af at være i verden samt barnets/den unges formidling af denne oplevelse, hvad enten det er en sproglig formidling eller formidling på anden vis. Den voksne skal være optaget af, hvad barnet/den unge tænker, hvilke ord, billeder og handlinger barnet/den unge benytter sig af, og hvilken sammenhæng det giver. Med barnets/den unges perspektiv gør voksne sig ikke kloge på børn og unge, men betragter i stedet børn og unge som kloge.

At arbejde med barnets/den unges perspektiv er særlig vigtigt, når det handler om overgreb, fordi overgreb er et tabuiseret emne, som der ofte ikke sættes ord på. Barnets/den unges signaler om, at barnet/den unge er udsat for overgreb, vil ofte være ubevidste, dels fordi barnet/den unge måske ikke selv har erkendt, at barnet/den unge udsættes for overgreb, dels fordi det kan være svært for et barn/en ung at forstå, hvad der er sket, og at formidle eller beskrive dette. Særlig yngre børn kan mangle viden og sprog til at beskrive, at de udsættes for overgreb. Endelig kan skyld og skam være en barriere for at betro sig om overgreb.

Organisatoriske forudsætninger

Det er en forudsætning for en god indsats på overgrebsområdet, at de organisatoriske rammer for arbejdet understøtter en god praksis. Det vil derfor være nødvendigt at identificere styrker og udviklingspotentiale i forhold til nedenstående organisatoriske forudsætninger.

Grundlæggende viden om overgreb

En væsentlig forudsætning for at forebygge, opspore og håndtere overgreb mod børn og unge er, at fagpersoner har tilstrækkelig viden om overgreb. En grundlæggende viden om omfang, risikofaktorer og skadevirkninger bidrager til et vedholdende fokus på overgreb.

Derudover er det centralt med konkret viden om, hvordan man kan arbejde med opsporing af overgreb, herunder at medarbejdere på almenområdet har viden om, hvilke tegn og reaktioner på mistvivl og overgreb de skal være opmærksomme på. Det er ligeledes afgørende, at de forskellige fagpersoner på området har viden om, hvordan de skal håndtere bekymring, mistanke eller viden om overgreb, samt at medarbejdere på myndighedsområdet har den fornødne viden til at undersøge en mistanke nærmere samt iværksætte relevante støttende indsatser eller anbringelse.

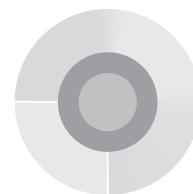
De fagpersoner, der har ansvar for at tilbyde ovenstående tilbud til børn og unge udsat for overgreb, har desuden brug for særlig viden om konsekvenser af overgreb samt de krav, det stiller til behandling af både børnene/de unge og deres familier.

Det er et ledelsesmæssigt ansvar at sikre, at de respektive fagpersoner har den nødvendige viden og kompetencer og at sikre, at viden og kompetencer vedligeholdes og udbygges. Derudover er det et ledelsesmæssigt ansvar at sørge for, at fagpersoner tilbydes den fornødne faglige støtte, så de er klædt på til at være i kontakt med og støtte barnet/den unge, både når det gælder forebyggelse, opsporing og håndtering.

Adgang til mono-, tværfaglig og tværsektoriel sparring

Arbejdet med opsporing og håndtering af overgreb er præget af tvivl, dilemmaer og barrierer. Det er vigtigt, at ingen fagperson eller leder står alene med en bekymring, mistanke eller viden om overgreb mod et barn/en ung.

Det skal derfor sikres organisatorisk, at alle fagpersoner har mulighed for at søge relevant sparring hos en kollega, en leder og/eller hos tværfaglige eller tværsektorielle samarbejdspartnere. Hvis sparringsmulighederne skal fungere, skal de være kendte af fagpersonerne, de skal være tilgængelige, og det skal være gennemskueligt for medarbejderne, hvornår det er relevant at bruge den ene mulighed frem for den anden.

Overholdelse af gældende lovgivning

Kommunernes opgaver med opsporing og håndtering af overgreb er reguleret af lovgivning.

Det er lovpligtigt at udarbejde et skriftligt kommunalt beredskab til forebyggelse, opsporing og håndtering af overgreb samt at godkende, offentliggøre og revidere beredskabet minimum hvert fjerde år.

Fagpersoner og ledere, der har mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge, har skærpet underretningspligt, og børne- og ungerådgivernes håndtering af underretninger om overgreb er reguleret af en række sagsskridt, som er beskrevet i lovgivning og vejledning. Det er f.eks. lovgivningsmæssigt bestemt, hvornår kommunernes myndighedsafdelinger skal benytte et regionalt børnehus til at udrede barnets behov for støtte, og kommunerne er endvidere forpligtet til at tilbyde særlig støtte til børn og unge, der har behov for det, herunder til børn og unge, der har været udsat for overgreb.

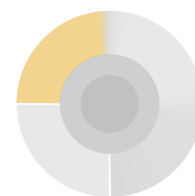
En forudsætning for, at fagpersonerne på de respektive områder kan handle relevant og kvalificeret, er, at de har kendskab til gældende lovgivning. Det vil være hensigtsmæssigt at udarbejde gennemsigtige procedurer for, hvordan de enkelte handlinger skal gennemføres, f.eks. i form af skabeloner for underretning, tjeklister og andre arbejdsgangsbeskrivelser for myndighedsområdet.

Fokusområde 1: Forebyggelse

Forebyggelse af overgreb er den indsats, der retter sig mod at forhindre, at overgreb finder sted (eller forhindrer, at overgreb gentager sig). Dette fokusområde handler om beskyttelse af børn og unge og understøttelse af børn og unges udvikling, herunder deres evne til og mulighed for at mærke og udtrykke egne grænser samt se og respektere andres grænser.

Forebyggelse af overgreb er en opgave, der primært løses i de sammenhænge, hvor der er kontinuerlig kontakt til børn og unge, typisk i dagtilbud, skoler, fritidstilbud og på anbringelsessteder.

Anbefaling 1:

Trygge rammer i dagtilbud, skoler, fritidstilbud og på anbringelsessteder

Skab trygge fysiske rammer samt rammer for adfærd og samvær med børn og unge, så de beskyttes mod grænseoverskridende adfærd og overgreb.

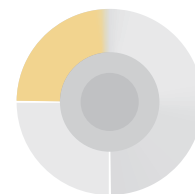
Denne anbefaling retter sig primært mod:

- Ledere og medarbejdere, der har daglig kontakt med børn og unge, f.eks. pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler og specialinstitutioner samt ansatte på anbringelsessteder.

Faglig begrundelse

Børn og unge er i risiko for at blive udsat for overgreb i de arenaer, de færdes i, herunder i dagtilbud, skoler eller på anbringelsessteder, hvor børn og unge (og forældre) burde kunne forvente beskyttelse mod overgreb. Overgreb kan begås både af ansatte eller frivillige voksne, som har en betroet opgave i forhold til barnet/den unge, men også af andre børn og unge, som har svært ved at forstå grænser. En anden central arena, hvor børn og unge er i risiko for at blive udsat for overgreb, er på internettet. Her kan børn og unge både komme i kontakt med kendte og ukendte unge og voksne, som har en grænseoverskridende adfærd.

Det kan ikke forventes, at børn og unge i tilstrækkelig grad kan gennemskue den risiko for overgreb, de potentielt befinder sig i. Ledere og medarbejdere i dagtilbud, skoler, fritidsaktiviteter og på anbringelsessteder har derfor et ansvar for at beskytte børn og unge bedst muligt imod 'ydre' farer – i denne sammenhæng voksne og børn/unge, der har grænseoverskridende adfærd.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

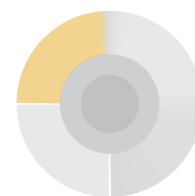
Det er en organisatorisk opgave på chefniveau at sørge for, at der er tilstrækkeligt fokus på beskyttelse mod overgreb, både fysiske og digitale, i dagtilbud, skoler, fritidstilbud samt på kommunale døgninstitutioner. Forvaltningen kan bidrage ved at gøre det til et tema under tilsyn med kommunens institutioner og skoler og ved at stille krav til tilskudsberettigede fritidsaktiviteter og private anbringelsessteder. Derudover kan forvaltningen stille krav til institutionerne og skolerne om, at de f.eks. har formuleret retningslinjer for, hvordan de sikrer, at nye medarbejdere bliver introduceret til de rammer og regler, der er for de voksnes kontakt med børn og unge på eller uden for arbejdspladsen.

Ledelsesniveau

Det er en ledelsesmæssig opgave at sætte fokus på, hvilke situationer der kan udgøre en potentiel risiko for, at børn og unge bliver udsat for overgreb i institutioner, skoler eller på anbringelsessteder, herunder træffe beslutninger, som minimerer risikoen.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan arbejde med beskyttelse imod overgreb:

- ▶ Formulér konkrete retningslinjer for de voksnes omgang med børn og unge, f.eks. retningslinjer for, om man må være 'venner' med sine elever på sociale medier, og retningslinjer for berøring og sprog, når man er i kontakt med børn og unge.
- ▶ Gennemgå de fysiske rammer – beslut, hvor og hvornår børn og unge skal være under opsyn, og hvornår de har ret til privatliv under behørig hensyntagen til balancen mellem deres behov for at blive beskyttet og deres behov for at gøre sig egne erfaringer (udviklingsrum).
- ▶ Støt medarbejderne i at formulere retningslinjer/rammer for de unges omgang med hinanden, f.eks. hvordan man agerer og er sammen i det offentlige rum eller i mindre overvågede rum samt retningslinjer/rammer for brugen af sociale medier mv.
- ▶ Inddrag forældrene, og gå i dialog med dem om de rammer, der sættes for børnene og de unge.
- ▶ Bring temaer som 'grænser' og 'grænseoverskridelser' op i ansættelsessamtaler eller introforløb.

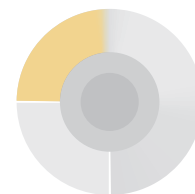

Medarbejderniveau

Alle fagpersoner, der arbejder med børn og unge, er forpligtede til at bidrage til, at børn og unge beskyttes mod overgreb.

Eksempler på, hvordan medarbejderne kan bidrage til, at børn og unge beskyttes mod overgreb:

- ▶ Vær opmærksom på, om rammerne skaber psykologisk tryghed for alle børn og unge.
- ▶ Vær opmærksom på fysiske rammer eller situationer, der udgør en potentiel risiko for, at børn og unge udsættes for overgreb – og italesæt potentiel risiko for ledelsen.
- ▶ Vær opmærksom på voksne eller børn/unge med grænseoverskridende adfærd.
- ▶ Vær opmærksom på, at nogle børn/unge har brug for mere beskyttelse end andre (beskyttelse mod at blive udsat for overgreb og beskyttelse mod at udsætte andre for overgreb). Det kan f.eks. være børn/unge med funktionsnedsættelser eller børn/unge i udsatte positioner.
- ▶ Gennemgå den konkrete børne- og ungegruppe og deres indbyrdes relationer med fokus på, hvem der har behov for hvilken beskyttelse.
- ▶ Vær omstillingsparate, hvis kulturen i børne- og ungegruppen ændrer sig, så der periodisk er behov for at stramme op eller skrue ned for rammer og regler for omgang mellem børn og unge, herunder arbejde med kulturen/tonen i gruppen.
- ▶ Vær i dialog med forældrene om børne- og ungegruppen og det enkelte barns/den enkelte unges sårbarhed og behov for beskyttelse mod at begå overgreb eller blive udsat for overgreb.

Anbefaling 2:

Fokus på børn og unges forståelse for grænser og grænseoverskridende adfærd

Styrk børn og unges forståelse for grænser, så de lærer at mærke og udtrykke egne grænser samt forstå og respektere andres grænser.

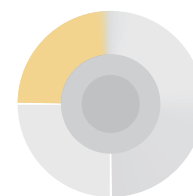
Denne anbefaling retter sig primært mod:

- ▶ Ledere og medarbejdere, der har daglig kontakt med børn og unge, f.eks. pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler og specialinstitutioner samt ansatte på anbringelsessteder.
- ▶ Fagpersoner på udførerområdet, der arbejder direkte med børn/unge, f.eks. kontaktpersoner og familiebehandlere.

Faglig begrundelse

Børn og unges udvikling sker i relationer. I relationerne lærer børn og unge f.eks. at skelne mellem lyst og ulyst, frivillighed og tvang, omsorg og overgreb. Kvaliteten af de relationer, barnet/den unge tilbydes, har betydning for, i hvor høj grad barnet/den unge på sigt bliver i stand til at skelne mellem sunde relationer og grænseoverskridende adfærd. På den måde hænger relationsarbejde tæt sammen med forebyggelse af overgreb (Zeuthen, 2019).

En stor del af børn og unges udvikling sker i de nære og betydningsfulde relationer i hjemmet og i tæt samspil med de nærmeste omsorgspersoner (forældre, søskende, bedsteforældre, stedforældre, plejeforældre). Her spejler de adfærd og lærer at mærke og forstå grænser i samvær med andre. Men børn og unge indgår også i relationer i dagtilbud, skole, SFO, klub, fritidsaktiviteter og på sociale medier.

Fagpersoner har derfor et ansvar for at skabe kontakt til børn og unge og understøtte den måde, børn og unge indgår i relationer med hinanden på. Relationsarbejdet er særlig vigtigt i forhold til den gruppe af børn og unge, som ikke tilbydes trygge rammer i hjemmet. Det er derfor også nødvendigt at have et blik for forældrene, deres relation til barnet/den unge og deres kompetencer som forældre.

Selvom arbejdet med relationer – som led i at forebygge overgreb – har som langsigtet mål, at børn og unge selv opbygger kompetencer til at sige fra over for grænseoverskridende adfærd, er det altid voksne, herunder fagpersoner omkring barnet/den unge, der bærer ansvaret for at beskytte dem mod overgreb. Det er aldrig barnets eller den unges ansvar.

Ledere og medarbejdere i dagtilbud, skoler, fritidsaktiviteter og på anbringelsessteder har således på forskellig vis et ansvar for at understøtte børn og unges relationer til andre mennesker, så de lærer at mærke og udtrykke egne grænser samt forstå og respektere andres grænser.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

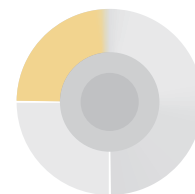
På chefniveau kan man understøtte arbejdet med at styrke børn og unges grænser ved at formulere klare forventninger til kommunens institutioner om opgaven med grænser og samværsformer, ved at iværksætte konkrete initiativer for kommunens institutioner som helhed eller ved at opfordre de enkelte institutioner, skoler og fritidstilbud til at melde sig til eksterne projekter som f.eks. rettighedsskoler, antimobbeprojekter m.m.

Ledelsesniveau

Det er en ledelsesmæssig opgave at understøtte, at de medarbejdere, der arbejder med børn og unges udvikling, har fokus på børnenes og de unges evne til at mærke og forstå grænser samt udvikling af en sund seksualitet.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan understøtte arbejdet med børn og unges forståelse for grænser, herunder deres naturlige seksuelle udvikling:

- ▶ Støt medarbejderne i at arbejde aktivt med børn og unges forståelse af grænser som led i relationsarbejdet.
- ▶ Gør det tydeligt, at det er en prioriteret opgave at styrke børn og unges forståelse for grænser.
- ▶ Gør status over arbejdet med børn og unges forståelse for grænser, f.eks. på personalemøder.
- ▶ Sæt digital dannelse på dagsordenen.

Medarbejderniveau

Det er et grundvilkår i arbejdet med børn og unge at kunne skabe relationer, som fører til, at barnet/den unge bliver set, hørt og forstået samt bliver mødt med omsorg og øje for deres behov og perspektiv. Dette relationsarbejde bidrager til at styrke børn og unges forståelse for grænser.

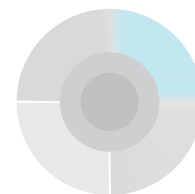
Eksempler på, hvordan medarbejdere kan understøtte børn og unges forståelse for grænser:

- ▶ Hav fokus på at støtte børn og unge i at forstå sociale spilleregler, herunder at løse konflikter på en hensigtsmæssig måde.
- ▶ Understøt og tal både med det enkelte barn/den enkelte unge og hele børne- og ungegruppen om grænser, så børnene/de unge lærer at udtrykke egne grænser og respektere andres grænser.
- ▶ Tal med børn og unge om god og dårlig berøring og forskellen på gode og dårlige hemmeligheder.
- ▶ Hav fokus på børn og unges seksualitet, og støt dem i deres naturlige interesse for køn og krop, at skelne mellem det private og det offentlige rum, at håndtere følelser forbundet med seksualitet, forelskelse m.m.
- ▶ Oplys børn og unge om deres rettigheder, f.eks. at man altid har ret til at sige nej til seksuelle aktiviteter, at forældre ikke må slå deres børn/unge osv.
- ▶ Understøt børn og unges digitale dannelse.
- ▶ Vær omstillingsparate, hvis kulturen i børne-/ungegruppen ændrer sig, så der periodisk er behov for at stramme op eller skrue ned for rammer og regler for omgang mellem børn og unge, herunder arbejde med kulturen/tonen i gruppen.
- ▶ Inddrag forældrene ved at opfordre dem til at bakke op om en åben kultur med fokus på trivsel og grænser.

Fokusområde 2: Opsporing

Opsporing af overgreb handler om at opdage eventuelle overgreb mod et barn/en ung så tidligt som muligt. Det sker gennem et generelt fokus på børn og unges trivsel og mistrivsel, herunder tolkning af tegn og reaktioner, udsagn og adfærdsmønstre. Opsporing af overgreb er en opgave, som er fælles for alle fagpersoner, der møder børn og unge i deres virke.

Anbefaling 3: En åben og dialogbaseret kultur

Skab en åben og dialogbaseret kultur, hvor dilemmaer drøftes, så den professionelle tvivl ikke bliver en barriere for at opspore overgreb.

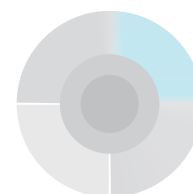
Denne anbefaling henvender sig bredt til det samlede børne- og ungeområde, det vil sige:

- ▶ Dem, der har daglig kontakt med børn og unge, f.eks. pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler, specialinstitutioner og på anbringelsessteder.
- ▶ Dem, der har konsultative opgaver i forhold til dagtilbud og skoler, f.eks. PPR, sundhedsplejen, fremskudte rådgivere.
- ▶ Dem, der har myndighedsansvar.
- ▶ Dem, der har udføreropgaver, f.eks. kontaktpersoner, familiebehandlere, plejefamilier og ansatte på anbringelsessteder.

Faglig begrundelse

Overgreb er et tabubelagt emne, der kan vække følelser af vrede, afsky og fordømmelse – og ikke mindst tvivl. Denne tvivl kaldes ofte 'den professionelle tvivl'. Tvivlen er så udbredt, fordi det både rationelt og følelsesmæssigt er svært at forestille sig, at nogen kan udsætte børn og unge for overgreb.

Social- og Boligstyrelsens videnscenter SISO har med udgangspunkt i forskning og i samarbejde med eksperter på overgrebsområdet identificeret nedenstående fem dynamikker, som kan komme i spil, når man arbejder med bekymring eller mistanke om overgreb. Disse dynamikker er ofte ubevidste for dem, der rammes af dem. Hvis de får lov at fylde, kan dynamikkerne i værste fald udvikle sig til en fælles tilgang/forståelse på en arbejdsplads og forhindre, at børn og unge udsat for overgreb opspores.

De fem dynamikker er:

- ▶ Benægtelse – "Det kan simpelthen ikke passe".
- ▶ Normalisering – "Sådan er det vel blandt børn og unge i dag".
- ▶ Bagatellisering – "Det kunne jo have været værre".
- ▶ Hjælpeløshed – "Der er ikke noget, jeg kan gøre".
- ▶ Dramatisering – "Det er forfærdeligt, vi må straks gøre noget".

Derudover kan ledere og medarbejdere på børne- og ungeområdet over tid blive blinde for mistriksel eller ændre deres grænser for bekymring. Det kan f.eks. ske i et område med mange socialt udsatte familier, hvor mistriksel er så udbredt, at man kommer til at opfatte mistriksel som det almindelige. Det kan også ske i et område med socialt velstillede familier, hvor man eksempelvis kan have en forforståelse af, at overgreb ikke kan finde sted.

Det er vigtigt med en kultur, hvor der reflekteres over ubevidste reaktionsmønstre og 'blinde pletter' både individuelt og på institutionsniveau. Det kræver en åben og dialogbaseret kultur, hvor der er plads til at tale om de dilemmaer og barrierer, der kan være forbundet med at opspore overgreb. Med andre ord er det en forudsætning for at lykkes med tidlig opsporing af overgreb, at det er fagligt acceptabelt at være i tvivl, give udtryk for sin usikkerhed og at søge støtte til opgaven.

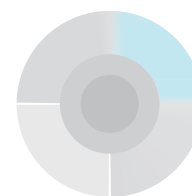
Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

Det er en overordnet organisatorisk opgave på chefniveau at formulere forventninger til de enkelte arbejdspladser, institutioner og faggrupper. Chefgruppen kan bidrage til den åbne og dialogbaserede kultur ved at udstikke rammer for kontinuerlige drøftelser, f.eks. at temaet overgreb sættes ind i et årshjul over faglige temaer, der skal drøftes i personalegruppen, eller at det lovpligtige kommunale beredskab rummer konkrete forventninger til ledelsens arbejde med kulturen.

Ledelsesniveau

Det er en ledelsesmæssig opgave at bane vejen for en åben og dialogbaseret kultur, hvor der er plads til at sætte ord på og drøfte den professionelle tvivl samt dilemmaer og barrierer i forbindelse med bekymring eller mistanke om overgreb. Det kræver blandt andet, at lederne har forståelse for den kompleksitet, opsporing kan være forbundet med, og at de prioriterer at sætte tid af til refleksion og drøftelse både med den enkelte medarbejder og med den samlede personalegruppe.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan etablere en åben kultur:

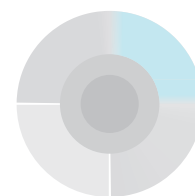
- ▶ Sæt kontinuerligt mistrivsel og overgreb på dagsordenen for at sikre, at tabu ikke spænder ben for opsporingen.
- ▶ Arbejd bevidst med kulturen på arbejdspladsen, skab plads til refleksioner, og understøt og anerkend medarbejdere, der bringer deres faglighed og en professionel tvivl i spil.
- ▶ Understøt, at det er legalt at være nysgerrig og undrende i forhold til egen og kollegaers praksis.
- ▶ Vær opmærksom på blinde pletter (hos ledelsen og blandt medarbejderne).
- ▶ Sæt fokus på de fem dynamikker, når børn/unge er i mistrivsel.
- ▶ Skab rammer, hvor det er muligt at drøfte og søge sparring – både kollegialt og ledelsesmæssigt.

Medarbejderniveau

Uanset om man er sundhedsplejerske, pædagog, lærer, børne- og ungerådgiver, psykolog i PPR eller har en anden vigtig funktion på børne- og ungeområdet, er man forpligtet til at være opmærksom på egne reaktionsmønstre og dele tvivl og dilemmaer med kollegaer og ledere.

Eksempler på, hvordan medarbejderne kan være åbne, reflekterende og støtte hinanden:

- ▶ Vær åben om erfaringer med tvivl, dilemmaer og barrierer, f.eks. på personalemøder.
- ▶ Brug kollegaer og ledelse, når tvivlen melder sig.
- ▶ Sig det højt, hvis kollegaers praksis undrer – vær nysgerrig, og stil refleksionsspørgsmål.
- ▶ Vær åben over for kollegaers nysgerrige og undrende spørgsmål.

Anbefaling 4:

Faglige hypoteser om overgreb

Arbejd med faglige hypoteser om overgreb, så det foldes ud og undersøges, om børn og unge i mistrivsel (også) kan have været udsat for overgreb.

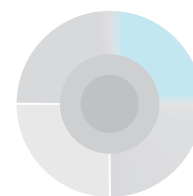
Denne anbefaling henvender sig bredt til det samlede børne- og ungeområde, det vil sige:

- ▶ Dem, der har daglig kontakt med børn og unge, f.eks. pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler, specialinstitutioner og anbringelsessteder.
- ▶ Dem, der har konsultative opgaver i forhold til dagtilbud og skoler, f.eks. PPR, sundhedsplejen, fremskudte rådgivere.
- ▶ Dem, der har myndighedsansvar.
- ▶ Dem, der har udføreropgaver, f.eks. kontaktpersoner, familiebehandlere, plejefamilier og ansatte på anbringelsessteder.

Faglig begrundelse

Det er langt fra alle børn/unge, der opspores, når de udsættes for overgreb. En dansk undersøgelse peger på, at opsporing af overgreb mod børn og unge oftest først sker, når barnet/den unge selv fortæller om overgrebet, eller når der er direkte synlige tegn på overgreb på barnet/den unge. Når det sker, kan barnet eller den unge have været udsat for overgreb i lang tid (VIVE, 2021).

Der kan være mange forklaringer på, at overgreb ikke opdages med det samme. Overgreb er et tabubelagt emne, som både børn, unge og voksne har svært ved at sætte ord på. Mange børn og unge fortæller ikke om de overgreb, de har været udsat for, og hvis de gør, fortæller de det oftest til en ven (VIVE, 2021). Dertil kommer, at der sjældent er fysiske tegn efter et overgreb mod et barn/en ung, og at mange af de adfærdsmæssige, psykiske og sociale tegn og reaktioner, som børn og unge kan udvise, hvis de er udsat for overgreb, ligner tegn og reaktioner på generel mistrivsel. At få øje på overgreb, før barnet selv fortæller det, eller før der er synlige mærker efter overgreb, kræver, at fagpersoner har

tænkt tanken, det vil sige har formuleret en hypotese om, at barnet/den unge måske har været udsat for overgreb.

En dansk undersøgelse peger på, at fagpersoner, der arbejder på almenområdet og på anbringelsessteder, ser deres opgave som at beskrive deres observationer nøgternt. De overlader vurderingen af, hvad mistrivsel skyldes, til nogen, de mener har mere forstand på det. Børne- og ungerådgiverne mener, at det er fagpersoner på almenområdet, der kender børnene/de unge bedst og derfor har de bedste forudsætninger for at opspore overgreb. Fagpersoner på både almenområdet, anbringelsesområdet og på myndighedsområdet er således ikke tilbøjelige til at formulere faglige hypoteser om overgreb (Deloitte, 2019). Hvis overgreb mod børn og unge skal opspores tidligt, er det centralt, at ledere og medarbejdere på både almen-, special- og myndighedsområdet aktivt overvejer og drøfter, om et barns/en ungs mistrivsel kan skyldes overgreb.

Det er forskningsmæssigt dokumenteret, at børn og unge, der vokser op i socialt udsatte familier, har større risiko end andre børn og unge for at blive udsat for overgreb (VIVE, 2021). Vi ved med andre ord, at der er en øget risiko for, at børn og unge, der er i mistrivsel af kendte årsager i familien (f.eks. forældres psykiske sygdom eller misbrug), også kan have været udsat for overgreb. Der er desuden forskningsmæssig viden om, at handicappede børn og unge og anbragte børn og unge oftere er udsat for overgreb end andre børn og unge. Det er således centralt at være undersøgende i forhold til en faglig hypotese om overgreb, når børn og unge lever i socialt udsatte familier, er anbragte eller har et handicap.

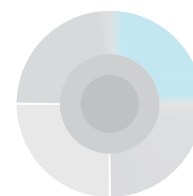
Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

For at styrke tidlig opsporing af overgreb er det vigtigt at have en systematisk tilgang til regelmæssigt at vurdere børn og unges trivsel og være undersøgende i forhold til at afdække baggrunden for mistrivsel hos de børn/unge, der ikke trives. Det vil være relevant på et overordnet organisatorisk niveau at forholde sig til, hvordan man på tværs af børne- og ungeområdet afdækker, om børn/unge er i trivsel eller mistrivsel, herunder hvilke redskaber der kan bidrage til ensartede vurderinger og et fælles sprog i arbejdet med at afdække mistrivsel og overgreb hos børn og unge.

Ledelsesniveau

Det er en ledelsesmæssig opgave på tværs af børne- og ungeområdet at understøtte medarbejdernes arbejde med at afdække mistrivsel og opspore overgreb mod børn og unge. Ledelsen skal have forståelse for, hvad denne opgave rummer, herunder at overgreb ofte gemmer sig bag andre former for mistrivsel eller social udsathed.

Eksempler på, hvordan ledelsen på både almen-, special- og myndighedsområdet kan understøtte, at der formuleres hypoteser om overgreb, når børn/unge er i mistrivsel:

Bidrag systematisk med en opmærksomhed på, om børn og unge i mistrivsel kan have været udsat for overgreb, f.eks. ved individuel sparring.

Følg op på, hvordan der bliver arbejdet med at be- eller afkræfte hypotesen om overgreb efter individuel sparring.

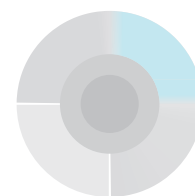
Sæt hypoteser på dagsordenen, drøft f.eks., om der er 'yndlingshypoteser' og hypoteser, der aldrig kommer i spil.

Medarbejderniveau

Alle fagpersoner på børne- og ungeområdet (børne- og ungerådgivere, PPR-ansatte, sundhedsplejen, lærere og pædagoger) kan med fordel arbejde på at få den faglige hypotese om overgreb i spil, når børn og unge er i mistrivsel.

Eksempler på måder at arbejde systematisk med mistrivsel og faglige hypoteser om overgreb:

- ▶ Vær særlig opmærksom på anbragte børn og unge samt børn og unge med handicap, da de er i større risiko for at have været eller blive udsat for overgreb end andre børn og unge.
- ▶ Formulér flere ligeværdige hypoteser, når et barn/en ung er i mistrivsel, sæt forskellige hypoteser i spil, som måske kan forklare barnets/den unges mistrivsel.
- ▶ Vær nysgerrig på foreslåede hypoteser – er der opstået yndlingshypoteser, f.eks. særlig sensitivt barn, mistanke om ADHD?
- ▶ Prøv også at undersøge en faglig hypotese om overgreb i forhold til et barn/en ung, der er i mistrivsel, men ikke viser tydelige tegn på at være udsat for overgreb – hvad taler for, og hvad taler imod en hypotese om overgreb?
- ▶ Arbejd systematisk med de hypoteser, der bliver formuleret. Undersøg, om hypoteserne kan be- eller afkræftes, f.eks. ved hjælp af observationer, samtaler med barnet/den unge eller med forældrene (såfremt der ikke er mistanke om, at overgreb er begået af forældrene). Beslut relevante handlinger og/eller undersøgelse af nye hypoteser.
- ▶ Børne- og ungerådgivere bør være opmærksomme på, om børn og unge, der modtager støtte på grund af andre forhold end overgreb, også kan have været udsat for overgreb, f.eks. under screening, afdækning eller undersøgelse af barnets/den unges situation eller under opfølgningssamtaler.

Anbefaling 5: Fokus på samvær og kontakt med børn og unge i mistrivsel

Sæt fokus på samvær og kontakt med børn og unge i mistrivsel, så der skabes muligheder for, at børn og unge kan fortælle eller på anden måde udtrykke, at de udsættes for overgreb.

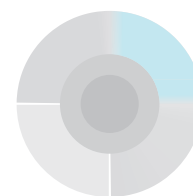
Denne anbefaling henvender sig bredt til det samlede børne- og ungeområde, det vil sige:

- ▶ Dem, der har daglig kontakt med børn og unge, f.eks. pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler, specialinstitutioner og anbringelsessteder.
- ▶ Dem, der har konsultative opgaver i forhold til dagtilbud og skoler, f.eks. PPR, sundhedsplejen og fremskudte rådgivere.
- ▶ Dem, der har myndighedsansvar.
- ▶ Dem, der har udføreropgaver, f.eks. kontaktpersoner, familiebehandlere, plejefamilier og ansatte på anbringelsessteder.

Medarbejderne på børne- og ungeområdet har forskellige vilkår for at skabe en tillidsbaseret kontakt eller interaktion med børn og unge. Pædagoger og lærere på almenområdet, specialområdet samt på anbringelsessteder har daglig kontakt med de samme børn og unge. Det åbner mulighed for at etablere relationer over tid. Andre fagpersoner, f.eks. sundhedsplejen, ansatte i PPR og børne- og ungerådgivere, ser børn og unge mere sporadisk. Uanset hvilke vilkår man har, er det vigtigt at have fokus på barnets/den unges tillid til fagpersonen.

Faglig begrundelse

Flere studier peger på, at det er en vanskelig proces for børn og unge at fortælle om overgreb, de udsættes for. Børnenes og de unges barrierer kan eksempelvis handle om frygt for reaktioner og konsekvenser, en oplevelse af skam,

skyldfølelse og selvbekendelse. Modsat findes der også en række faktorer, der kan hjælpe barnet eller den unge til at fortælle om overgreb, f.eks. at der er en tillidsfuld relation, at der skabes en mulighed for at fortælle om overgrebene, og at fagpersoner møder barnet/den unge med åbenhed, der skaber 'døråbninger' (VIVE, 2021).

Nogle børn og unge er ikke i stand til at fortælle om de overgreb, de udsættes for. Det kan skyldes, at de har en alder, hvor de endnu ikke har ord for at beskrive et overgreb eller ikke ved, at det, som de udsættes for, ikke er en del af et almindeligt børne- og ungeliv. Det kan også være, at de har et handicap, der gør, at de ikke kan kommunikere med ord. Derfor er det vigtigt at kunne etablere en tillidsbaseret kontakt til barnet/den unge samt at kunne sætte sig ind i barnets/den unges perspektiv, det vil sige barnets/den unges forståelse af sig selv og sine relationer.

I denne kontakt kan et barns/en ungs særlige optagethed, ritualer, ændrede adfærd osv. afdækkes og stykkes sammen til en faglig forståelse af, hvad barnet/den unge oplever, herunder om barnet/den unge udsættes for overgreb.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

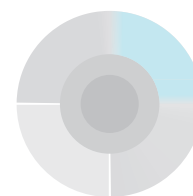
Det er en organisatorisk opgave på chefniveau at sikre, at fagpersoner på børne- og ungeområdet har fokus på og de fornødne rammer til at arbejde systematisk med kontakt og samvær med børn og unge i mistrivsel. Det kan man f.eks. gøre ved at organisere arbejdet, så der er tid til individuel kontakt med alle børn/unge, ved at børn/unge jævnligt taler med en voksen om deres trivsel, og at børn/unge i mistrivsel får udpeget en fast voksen som kontaktperson.

Ledelsesniveau

Det er lederens ansvar at sikre, at fagpersoner har kompetencer til at skabe en tillidsbaseret kontakt/et tillidsbaseret møde med de børn og unge, de arbejder med. Det er desuden en ledelsesmæssig opgave at anerkende, at opgaven tager tid, og at det er en proces, som kræver støtte, sparring og anerkendelse.

Eksempler på måder at anerkende og give plads til medarbejdernes kontakt og interaktion med børn og unge i mistrivsel:

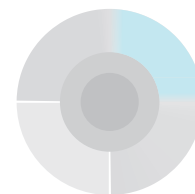
- ▶ Formulér vigtigheden af arbejdet, når der gives sparring til medarbejdere.
- ▶ Følg op på sparring, spørg ind til, hvordan der er arbejdet med kontakt, samvær, interaktion, og hvordan det er gået.
- ▶ Støt medarbejdernes fokus på barnets perspektiv, f.eks. ved at give dem sparring på, hvordan de kan tilvejebringe dette ved opmærksomhed på barnets særlige optagethed, ritualer, ændrede adfærd osv.

Medarbejderniveau

Det er afgørende, at fagpersoner, uanset hvilken opgave de har i forhold til barnet/den unge, bestræber sig på at skabe en tillidsbaseret kontakt eller et tillidsvækkende møde med en transparent og imødekommende ramme for samtalen. På den måde stiller fagpersonen sig til rådighed for, at børn eller unge kan betro sig eller på anden måde udtrykke, hvis de udsættes for overgreb.

- ▶ Vær opmærksom på barnets/den unges nonverbale kommunikation (kropssprog, tegninger, særlig optagethed, ritualer m.m.).
- ▶ Vis barnet eller den unge, at du er interesseret i deres perspektiv, erfaringer og ønsker.
- ▶ Sørg for, at barnet eller den unge føler sig set, hørt og forstået.
- ▶ Lyt, lyt og lyt – vær opmærksom på at støtte barnet/den unge ved at respondere med åbne udsagn.
- ▶ Hvis barnet/den unge fortæller noget, der giver anledning til mistanke om overgreb, så spørg neutralt ind til barnets/den unges udsagn, stil opklarende spørgsmål, tag udgangspunkt i de ord, barnet/den unge anvender, anvend generaliseringer som: *jeg kender andre børn/unge, der har...*
- ▶ Anerkend og respektér, hvis barnet/den unge ikke ønsker at sige noget, og vær opmærksom på, at opsporing af overgreb sjældent sker ved én samtale – børn og unges erkendelsesproces kan foregå over lang tid og består ofte af en række af delerkendelser.
- ▶ Vær åben om, hvad barnet/den unge kan forvente af dig.
- ▶ Rund samtalen af, og bekræft barnet/den unge i at have handlet rigtigt, hvis barnet har fortalt om overgreb.
- ▶ Følg op, informér barnet/den unge om nye skridt i sagen (afpasset efter barnets/den unges alder).

Anbefaling 6: Samarbejde med forældre og netværk

Invitér forældre og netværk ind i et samarbejde om deres børn og unges mistrivsel, så de føler sig motiverede for at finde årsagen til barnets/den unges mistrivsel.

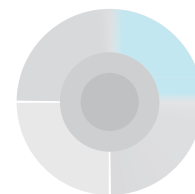
Denne anbefaling henvender sig primært til:

- ▶ Dem, der har daglig kontakt med børn og unge, f.eks. pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler, specialinstitutioner og anbringelsessteder.
- ▶ Dem, der har konsultative opgaver i forhold til dagtilbud og skoler, f.eks. PPR, sundhedsplejen, fremskudte rådgivere.
- ▶ Dem, der har myndighedsansvar.
- ▶ Dem, der har udføreropgaver, f.eks. kontaktpersoner, familiebehandlere, plejefamilier og ansatte på anbringelsessteder.

Der er forskellige vilkår for forældresamarbejde, afhængigt af hvor man arbejder. I dagtilbud, skoler og på specialinstitutioner møder man som regel forældre ofte og over en længere periode. Her kan man arbejde systematisk med forældresamarbejdet ved at sikre kontinuerlige møder såsom hilse-på-møder, indkøringssamtaler, 3-månederssamtale, skole-hjem-samtaler med og uden børn, trivselssamtaler, skoleparathedssamtaler m.m. I PPR og i myndighedsafdelingen vil samarbejde med forældre ofte foregå på møder, hvor der som udgangspunkt er formuleret en konkret bekymring for barnet/den unge, mens sundhedsplejen både kan have kontakt med alle børn/unge og deres forældre og have en særlig kontakt til udsatte børn/unge og deres forældre, hvor der er bekymring for barnets/den unges trivsel.

Faglig begrundelse:

Når børn og unge er i mistrivsel, er forældrene vigtige samarbejdspartnere i en afdækning af, hvad der ligger bag barnets eller den unges reaktioner og adfærd.

Undersøgelser peger på, at børn og unge sjældent betror sig til fagpersoner. Når det handler om seksuelle overgreb, betror de sig i højere grad til deres forældre end til fagpersoner (VIVE 2021). Det kan betyde, at nogle forældre har en vigtig viden om deres barns/unges mistrivsel, som det er vigtigt at få frem som led i at planlægge støtte eller behandling til barnet/den unge.

Forældre og netværk kan bidrage med vigtig viden om barnet/den unge. En tillidsbaseret kontakt kan bidrage til, at forældrene i højere grad betror sig til fagpersoner, hvis de har kendskab til overgreb enten mod barnet/den unge eller et andet familiemedlem (Villumsen, 2020).

For nogle forældre vil det være svært at indgå i et samarbejde med offentligt ansatte. De kan have dårlige erfaringer med sådan et samarbejde, de kan frygte for konsekvenserne (at de bliver stemplet som dårlige forældre, eller at deres børn bliver taget fra dem).

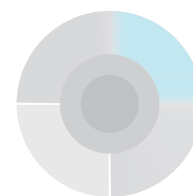
Det kan være svært at komme ind bag denne modstand, men et tillidsbaseret samarbejde med forældre og netværk kan også skabe grundlag for et godt samarbejde med andre fagpersoner i de tilfælde, hvor barnets/den unges mistrivsel fordrer, at der bliver inddraget fagpersoner fra andre områder, f.eks. via en underretning. Endelig kan et solidt fundament i forældresamarbejdet bidrage positivt til den bearbejdning, der er brug for efter en eventuel underretning om overgreb, som forældrene ikke var informeret om.

Man skal være særlig opmærksom på, om der opstår mistanke om overgreb mod barnet/den unge, og mistanken retter sig mod barnets/den unges forældre. Hvis det er tilfældet, skal mistanken ikke drøftes med barnets/den unges forældre. Baggrunden herfor er, at børne- og ungerådgiveren skal have mulighed for at tale med barnet/den unge, uden at forældre eller netværk påvirker barnets/den unges udtalelser. Det kan dog fortsat være relevant at gå i dialog med forældrene om barnets/den unges mistrivsel mere generelt.

Praksisbeskrivelse:

Organisatorisk niveau

Det er en organisatorisk opgave på chefniveau at sikre, at der er de fornødne rammer og prioritering af opgaven med at skabe et tillidsbaseret samarbejde og et godt samarbejde med børn og unges forældre og netværk. Det kan blandt andet ske ved at formulere et fælles forældresyn og en fælles tilgang, der beskriver betydningen af at skabe et godt samarbejde med forældre på hele børne- og ungeområdet. Det kan også ske ved at træffe beslutning om fælles metoder og redskaber, der understøtter et tæt og tidligt samarbejde med forældrene omkring bekymring for et barns eller en ungs trivsel (f.eks. Signs of Safety).

Ledelsesniveau

Det er en ledelsesmæssig opgave at have fokus på, hvordan der sikres et tillidsbaseret samarbejde til forældre, uanset hvor man arbejder.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan understøtte forældresamarbejde:

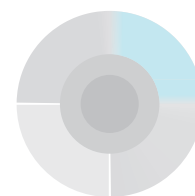
- ▶ Anerkend, at det er en kompleks faglig opgave at møde forældrene anerkendende og tillidsbaseret og samtidig være åben overfor, at forældrene potentielt kan være dem, der begår overgreb mod deres barn eller unge.
- ▶ Sørg for, at medarbejdere har de fornødne faglige kompetencer til at arbejde ud fra en ressourceorienteret tilgang og omsætte denne i samarbejdet, herunder at håndtere de dilemmaer, der kan opstå mellem barnets/den unges perspektiv og forældrenes/netværkets perspektiver.
- ▶ Hav fokus på, at barnets/den unges forældre og netværk inviteres til et tillidsbaseret samarbejde om barnets/den unges trivsel.
- ▶ Støt medarbejderne aktivt, når der er tale om kompliceret forældre-samarbejde og/eller alvorlig bekymring for barnet/den unge.

Medarbejderniveau

Medarbejdere, der arbejder med børn og unge, bør bestræbe sig på at etablere et tillidsbaseret samarbejde med forældre. Dette samarbejde kan være en fordel, hvis barnet eller den unge ikke udvikler sig, som de skal, eller kommer i mistrivsel. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der kan være behov for at arbejde ekstra meget med tilliden til forældre i udsatte positioner. For fagpersoner kan det være en svær opgave at tage hul på samtaler med forældre om en bekymring for deres barn/unge. De kan være tilbageholdende, fordi de er bange for at 'overreagere' og gøre forældrene unødigt bekymrede og kede af det. De kan også være bekymrede for at ødelægge forældresamarbejdet ved at gøre forældrene vrede og frustrerede, eller at forældrene 'trækker sig' fra dialog og samarbejde, hvilket i sidste ende kan gå ud over barnet/den unge.

Eksempler på, hvordan medarbejdere kan understøtte det gode forældresamarbejde:

- ▶ Mød forældre med nysgerrighed og åbenhed, og vær opmærksom på at fastholde et positivt samarbejde gennem en respektfuld og koordineret kommunikation, så forældrene er motiverede for at samarbejde om barnets eller den unges trivsel, herunder at kunne se barnets/den unges perspektiv.
- ▶ Vær opmærksom på den dobbeltrolle, du kan have i forhold til at etablere et tillidsbaseret samarbejde med barnets/den unges forældre og samtidig varetage barnets/den unges tarv og perspektiv.
- ▶ Vær rummelig og forstående, når forældre bliver ramt af og giver udtryk for deres følelser i form af vrede, sorg, frustration, når deres barn eller unge mistrives og/eller er udsat for overgreb.

Anbefaling 7: Tværfaglig sparring

Anvend tværfaglig sparring systematisk, når børn/unge er i mistrivsel, så forskellige perspektiver på barnets/den unges trivsel og udvikling kommer i spil.

Denne anbefaling retter sig primært mod:

- ▶ Ledere og medarbejdere, der har daglig kontakt med børn og unge, f.eks. pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler og specialinstitutioner.
- ▶ Ledere og medarbejdere i sundhedsplejen og i PPR.
- ▶ Dem, der har myndighedsansvar.
- ▶ Dem, der har udføreropgaver, f.eks. kontaktpersoner, familiebehandlere, plejefamilier og ansatte på anbringelsessteder.

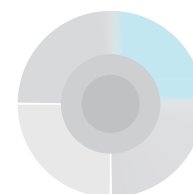
Faglig begrundelse

Det er vigtigt, at det ikke overlades til den enkelte leder eller fagperson at afgøre, om et barns eller en ungs mistrivsel kan skyldes, at det udsættes for overgreb, herunder om det er relevant at udforske og undersøge en faglig hypotese om, at barnet/den unge kan have været udsat for overgreb.

Systematisk brug af tværfaglig sparring sikrer, at den enkelte fagperson eller faggruppe ikke står alene. Det kan bidrage til at skabe tryghed hos fagpersoner, og det sikrer, at et barns eller en ungs mistrivsel belyses ud fra forskellige fagligheder og perspektiver.

Drøftelser i et tværfagligt forum kan desuden styrke mulighederne for at afdække årsagen til barnets/den unges mistrivsel og skabe større rum for handlemuligheder, der imødekommer barnets/den unges behov (Villumsen, 2015).

Gode mødestrukturer, fælles faglige retningslinjer og aftalte arbejdsgange kan understøtte det tværfaglige samarbejde.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

Det er en organisatorisk opgave på chefniveau at sikre, at der er gode rammer for tværfaglig sparring, som er tilpasset de juridiske rammer for at drøfte børn og unges trivsel på tværs af faggrupper. "Model for tidlig opsporing"¹ er et eksempel på en dialogbaseret tilgang, som kan være med til at sikre, at en eventuel bekymrende udvikling hos et barn/en ung behandles tidligt og systematisk i det tværfaglige samarbejde.

Eksempler på et organisatorisk setup, der understøtter tværfaglig sparring:

- ▶ Gør brug af dagtilbuds- og skolesocialrådgivere, der har deres daglige gang i institutioner og på skoler.
- ▶ Overvej, om PPR-psykologer, sundhedsplejersker og andre fagpersoner kan kontaktes ad hoc for tværfaglig sparring.
- ▶ Etablér faste tværfaglige mødefora med deltagelse fra f.eks. dagtilbud, skole, sundhedsplejerske, PPR (psykolog eller tale-høre-pædagoger), børne- og ungerådgiver, SSP, UU-vejleder mv.
- ▶ Styrk kulturen for det tværfaglige samarbejde – udtryk respekt og anerkendelse for alle faggrupper.
- ▶ Overvej, om rammerne for det tværfaglige samarbejde åbner mulighed for, at et barns/ens ungs trivsel og udvikling kan drøftes anonymt med tværfaglige samarbejdspartnere, før barnet/den unge og barnets/den unges netværk inddrages (i situationer, hvor der er diffus bekymring eller mistanke om overgreb, men hvor det endnu ikke er afklaret, om mistanken retter sig mod barnets/den unges forældre eller nære omsorgspersoner).

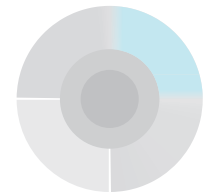
Ledelsesniveau

Det er en ledelsesmæssig opgave at sikre, at medarbejdere benytter sig af tværfaglig sparring, når det er relevant. Det kan ledelsen understøtte ved at opfordre medarbejdere til at søge sparring hos tværfaglige samarbejdspartnere eller drøfte barnet eller den unge på et møde i et tværfagligt forum.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan sikre brug af tværfaglig sparring:

- ▶ Gå foran – vis, at det tværfaglige samarbejde er et prioriteret område enten ved selv at deltage eller ved at henvise medarbejdere til det.
- ▶ Sørg for, at fagpersoner har kendskab til hinandens faglighed, kerneopgaver og rammer på tværs.
- ▶ Sørg for, at medarbejderne føler sig sikre på de juridiske rammer for tværfaglig sparring.
- ▶ Styrk samarbejdet med lederne af de øvrige fagområder inden for børne- og ungeområdet.

¹ www.sbst.dk/udgivelser/2015/guide-til-anvendelse-af-opsporingsmodellen

- ▶ Understøt muligheden for anonyme tværfaglige drøftelser, før barnet/den unge og barnets/den unges netværk inddrages (i situationer, hvor der er diffus bekymring eller mistanke om overgreb, men hvor det endnu ikke er afklaret, om mistanken retter sig mod barnets/den unges forældre eller nære omsorgspersoner).

Medarbejderniveau

Ingen fagperson skal stå alene med en bekymring eller mistanke om overgreb. Benyt tværfaglig sparring, når der er bekymring for et barn/en ung, og der er usikkerhed, i forhold til om barnet/den unge kan have været udsat for overgreb.

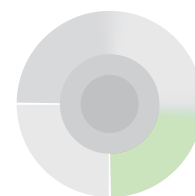
Eksempler på, hvordan fagpersoner kan anvende tværfaglig sparring systematisk:

- ▶ Gør brug af de tværfaglige samarbejdspartnere og tværfaglige mødefora, der eksisterer i kommunen.
- ▶ Bidrag med din faglige viden og dine refleksioner.
- ▶ Vær åben over for andre fagligheders perspektiver og input.

Fokusområde 3: Håndtering

I håndtering af overgreb er det afgørende, at der bliver handlet rettidigt og relevant, når der opstår mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge. Derfor handler dette fokusområde især om handleveje, tværfagligt og tværsektorielt samarbejde samt muligheder for støtte og behandling. Håndtering af overgreb er en opgave, hvor alle ledere og fagpersoner har skærpet underretningspligt, og hvor myndighedsområdet har en række lovgivningsmæssige forpligtelser, herunder et tværsektorielt samarbejde med f.eks. børnehuse, politi og sundhedsvæsen.

Anbefaling 8:

Formulering og afsendelse af underretning ved mistanke eller viden om overgreb

Styrk det systematiske arbejde med formulering og afsendelse af underretninger om mistanke eller viden om overgreb, så der skabes optimale muligheder for en rettidig og kvalificeret myndighedshåndtering.

Denne anbefaling er primært rettet mod:

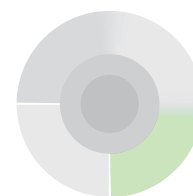
- ▶ Ledere og fagpersoner, der er omfattet af den skærpede underretningspligt. Det er f.eks. dem, der har daglig kontakt med børn og unge (pædagoger og lærere i dagtilbud, skoler, specialinstitutioner og anbringelsessteder m.m.).
- ▶ Dem, der har konsultative opgaver (PPR, sundhedsplejen m.m.).

Det kan desuden være relevant for ledere og medarbejdere på myndighedsområdet at orientere sig i denne anbefaling med henblik på at skabe en praksis, der understøtter f.eks. almenområdets systematiske arbejde med underretninger.

Faglig begrundelse

En mistanke om overgreb vil ofte være forbundet med tvivl. Der kan både være usikkerhed om, hvad der reelt er sket og om, hvad man sætter i gang for barnet/den unge og barnets/den unges familie. Derudover kan der i nogle dagtilbud og skoler gå lang tid imellem, at man sender en underretning om overgreb, og forløbene kan være meget forskellige. Derfor vil det sjældent være muligt at oparbejde erfaring eller rutine i forhold til denne opgave.

Det kan være forbundet med ubehag for ledere og medarbejdere at rejse en mistanke om overgreb mod et barn/en ung. I nogle tilfælde handler opgaven om at tale med forældre om, at deres barn/unge måske har været udsat for

overgreb. I andre tilfælde retter mistanken sig mod, at forældrene har begået overgreb mod deres barn/unge. Når mistanken retter sig mod forældrene, må man ikke orientere dem om mistanken eller om, at der bliver sendt en underretning til myndighedsafdelingen. Nogle ledere og fagpersoner kan i den situation have en oplevelse af indirekte at beskyldte forældrene for at begå overgreb mod deres barn/unge og at gå bag om ryggen på dem, selvom man helst ville invitere dem ind i et åbent og tillidsbaseret samarbejde. Uanset om det er det første eller det andet scenarie, kan man som leder og/eller fagperson forvente voldsomme og følelseladede reaktioner fra forældrene i form af vrede, sorg, frustration, hjælpeløshed m.m.

Også for barnet/den unge kan det være en voldsom proces, når mistanke eller viden om overgreb bliver kendt. Når overgrebet er blevet kendt, peger en undersøgelse på, at børn og unge oplever at være pressede og stressede under håndteringen. De forstår ikke, hvad der foregår, de føler sig presset af de mange spørgsmål, og de oplever, at der lægges meget vægt på at indsamle 'bevismateriale', og de frygter, at informationer bliver videregivet til andre (VIVE, Bengtsson & Olsen, 2021).

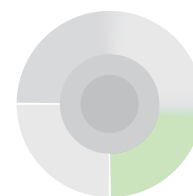
På trods af alle udfordringer er det afgørende, at der sendes relevante og rettidige underretninger til myndighedsafdelingen, når mistanke eller viden om overgreb opstår.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

Det er en organisatorisk opgave på chefniveau at sikre rammer og retningslinjer for arbejdet med underretninger, som tager højde for de særlige udfordringer, der kan være forbundet med underretninger, der handler om mistanke eller viden om overgreb. Rammer og retningslinjer kan f.eks. handle om mulighederne for sparring på arbejdspladsen, pligt til at informere ledelsen samt muligheder for akut sparring med en børne- og ungerådgiver. Det kan også være en skabelon for underretninger. Endelig kan det handle om tydelige forventninger til, hvordan man samarbejder med forældre, hvornår man inddrager og informerer dem, og hvornår man ikke gør, samt forventninger til, hvordan man tager hånd om barnet/den unge, når en underretning formuleres og sendes til myndighedsafdelingen.

Man kan desuden med fordel oparbejde en kultur, hvor det er naturligt, at myndighedsafdelingen tager ansvar, når forældre bliver vrede over en underretning om overgreb. Det kan man gøre ved at bekræfte, at underretter har levet op til sin lovgivningsmæssige forpligtelse ved at sende en underretning, herunder undlade at orientere forældrene.

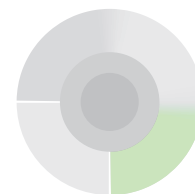

Ledelsesniveau

Det er en ledelsesmæssig opgave at udstikke tydelige rammer for arbejdet med underretninger om overgreb på den enkelte arbejdsplads. Det kan ledelsen gøre ved at stille sig til rådighed for sparring og indgå aktivt i opgaven, når det er relevant. Husk, at underretningspligten er personlig, det vil sige at der kan opstå situationer, hvor en medarbejder sender en underretning, selvom ledelsen ikke vurderer, at det er relevant. I denne sammenhæng kan man som leder opfordre til, at man bliver informeret om underretninger udarbejdet på baggrund af den personlige underretningspligt.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan understøtte kvalificeret arbejde med underretninger om overgreb:

- ▶ Stil krav om altid at blive involveret i underretninger om overgreb (ved personlig underretningspligt at blive informeret).
- ▶ Vis forståelse for, at det kan opleves ubehageligt at arbejde med underretninger, der indeholder mistanke eller viden om overgreb – støt medarbejderne gennem hele forløbet.
- ▶ Vær opmærksom på at informere forældre om mistanke eller viden om overgreb mod deres barn/unge, hvis mistanken ikke retter sig mod dem, og ikke at informere dem, hvis mistanken retter sig mod dem.
- ▶ Hav fokus på rollefordeling i forhold til forældresamarbejdet. Det kan være hensigtsmæssigt, at det er lederen, der formidler mistanke eller viden til forældrene og/eller er underskriver på en underretning.
- ▶ Sørg for fokus på, hvordan barnet/den unge inddrages i arbejdet med underretningen, og søg information om, hvordan I kan støtte barnet/den unge under forløbet, herunder hvad I kan sige til barnet/den unge om det videre forløb.
- ▶ Kontakt myndighedsafdelingen i forbindelse med akutte underretninger om overgreb for at forberede myndighedsafdelingen på en akut opgave, og indgå eventuelle aftaler om institutionens rolle i den akutte fase.
- ▶ Sørg for, at underretninger altid sendes rettidigt, det vil sige umiddelbart efter at mistanke eller viden om overgreb er opstået.

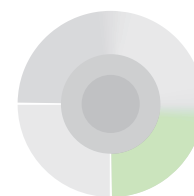

Medarbejderniveau

Det er afgørende, at alle medarbejdere reagerer ved at formulere og sende en underretning, når der opstår mistanke eller viden om overgreb. Det kan være en kompleks opgave, hvor det er vigtigt både at være opmærksom på egne behov for sparring og støtte, på barnets/den unges behov for støtte og gennemsigtighed samt på forældrenes behov for at blive rummet og mødt.

Eksempler på, hvordan medarbejderne kan arbejde kvalificeret med underretninger om overgreb mod børn og unge:

- ▶ Beskriv så ordret og konkret som muligt, hvad du har set, hørt og registreret, som har givet anledning til mistanke eller viden om overgreb. Beskriv desuden dit øvrige kendskab til barnet/den unge.
- ▶ Inddrag altid din leder i arbejdet med underretningen, uanset om det er en underretning, I er enige om, eller om du underretter med udgangspunkt i din personlige underretningspligt.
- ▶ Overvej, hvordan du involverer og informerer barnet/den unge om, hvad du gør, og hvad der nu kommer til at ske (afpasses efter barnets/den unges alder).
- ▶ Drøft med din leder, hvordan I forventer, at forældrene reagerer, og forbered jer sammen på, hvordan I kan møde dem.
- ▶ Kontakt eventuelt myndighedsafdelingen, hvis ikke din leder har gjort det, både for at få sparring på indholdet i underretningen, forberede myndighedsafdelingen på en akut opgave og indgå eventuelle aftaler om institutions rolle i den akutte fase.

Anbefaling 9: Myndighedshåndtering ved mistanke eller viden om overgreb

Tilrettelæg arbejdet med underretninger, der indeholder mistanke eller viden om overgreb, så risikoen for at overse overgreb eller overse omfanget af overgreb reduceres.

Denne anbefaling henvender sig primært til:

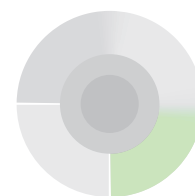
- Ledere og medarbejdere på myndighedsområdet.

Faglig begrundelse

Tegn og signaler på overgreb er sjældent entydige, og risikoen for at overse overgreb mod børn og unge er stor.

Det er vanskeligt og dilemmafyldt for børn og unge at fortælle om overgreb, de udsættes for. Der er også barrierer hos fagpersoner i forhold til at høre eller se barnets fortælling eller reaktion på overgreb. Undersøgelser viser, at det ofte er en proces, der sker over tid, hvor invitationer og samtaler skal gentages mange gange (VIVE, 2021). Der er en risiko for, at barnet eller den unge bliver overvældet undervejs i processen og trækker udtalelser tilbage eller nægter at gentage eller uddybe dem.

En dansk undersøgelse fra 2019 peger på, at der er forskellig praksis fra kommune til kommune i myndighedshåndteringen af underretninger om overgreb. F.eks. er der forskel på, om der søges sparring hos politiet inden politianmeldelse, og om denne rådgivning er afgørende for politianmeldelsen, eller om myndighedsafdelingen vælger at politianmelde på trods af anden rådgivning fra politiet. Der er også forskel på, om barnets/den unges forhold altid undersøges, eller

om sagen lukkes, hvis der ikke vurderes at være grundlag for politianmeldelse. Undersøgelsen peger desuden på, at argumenterne for at lukke sagen kan være, at forældrene er samarbejdsvillige, at overgrebet kun er foregået en enkelt gang, eller at barnets udtalelse om overgreb beror på en misforståelse (Deloitte, 2019). Denne praksis kan være uhensigtsmæssig, fordi den øger risikoen for, at barnets fortælling om overgreb ikke får plads og derfor ikke bliver håndteret.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

Det er en overordnet organisatorisk opgave på chefniveau i myndighedsafdelingen at skabe de rette forudsætninger for at behandle underretninger om overgreb, herunder en ensartet og tidlig faglig vurdering af underretninger om overgreb.

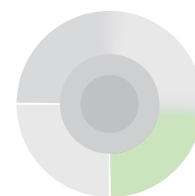
De rette forudsætninger kan f.eks. skabes ved hjælp af arbejdsgangsbeskrivelser, retningslinjer, handleguides, tjeklister og/eller drøftelser på personalemøder.

Ledelsesniveau

Det er et ledelsesmæssigt ansvar at sørge for, at retningslinjer eller arbejdsgangsbeskrivelser for håndtering af sager om overgreb er kendte og anvendes af børne- og ungerådgiverne.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan understøtte en ensartet og faglig kvalificeret myndighedshåndtering af sager om overgreb:

- ▶ Sørg for, at uerfarne børne- og ungerådgivere får en grundig oplæring, inden de arbejder selvstændigt med overgrebssager.
- ▶ Skab mulighed for, at to børne- og ungerådgivere arbejder sammen i komplekse overgrebssager.
- ▶ Indfør procedurer, der sikrer, at sager, der handler om mistanke eller viden om overgreb, altid drøftes med en ledelsesrepræsentant eller en udpeget medarbejder/medarbejdergruppe med særlig ekspertise på området.
- ▶ Brug den faglige ekspertise, der findes i børnehusene.

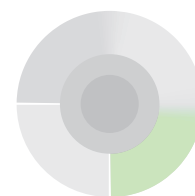

Medarbejderniveau

Sager, hvor der er mistanke om overgreb, er komplekse og dilemmafyldte. Det vil sjældent være muligt at afdække til bunds, hvad der er foregået. Det er derfor vigtigt at følge beskrevne retningslinjer og arbejdsgangsbeskrivelser og søge sparring hos kollegaer og ledere.

Eksempler på, hvordan børne- og ungerådgivere kan reducere risikoen for at overse et overgreb mod et barn eller en ung:

- ▶ Vær opmærksom på, at selvom barnet/den unge har fortalt om overgreb, som barnet/den unge har været udsat for i anden sammenhæng, kan barnet/den unge fortsat være i en erkendelsesproces, hvor barnet/den unge er usikker på, om det egentlig er overgreb, barnet/den unge har været udsat for.
- ▶ Vær opmærksom på barnets/den unges barrierer i forhold til at fortælle en børne- og ungerådgiver om overgreb, barnet/den unge har været udsat for, f.eks. på grund af frygt for konsekvenser i forhold til dem selv eller deres familie eller på grund af loyalitetskonflikter.
- ▶ Sæt tid af til ekstra samtaler med barnet/den unge og barnets/den unges forældre.
- ▶ Brug ekspertisen fra tværsektorielle samarbejdspartnere, inddrag børnehusets sparring og anbefalinger i dit arbejde.
- ▶ Vær opdateret og velinformeret om retningslinjer og arbejdsgangsbeskrivelser omhandlende håndtering af overgrebssager.

Anbefaling 10: Inddragelse af børn og unge i den akutte fase

Involvér børn og unge i myndighedshåndtering af sager om overgreb, så barnets/den unges behov tilgodeses, og de oplever transparens i sagsbehandlingen.

Denne anbefaling henvender sig primært til:

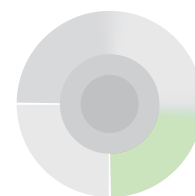
- ▶ Ledere og medarbejdere på myndighedsområdet.

Faglig begrundelse

Det kan være en voldsom proces for et barn eller en ung, når mistanke eller viden om overgreb bliver kendt. Mange undersøgelser viser, at børn og unge udsat for overgreb har følelser af skam, skyld, ambivalente følelser over for den, der har begået overgrebet, og frygt for, at overgrebene fortsætter og forværres. Det kan være en mulig forklaring på, at de børn og unge, der vælger at fortælle om overgrebene, ofte betror sig til en ven. De har en forventning om, at vennen vil være den, der bedst kan forstå deres situation (VIVE, 2021 og VIVE, Bengtsson & Olsen, 2021).

Myndighedshåndtering af overgreb kan involvere mange fagpersoner såsom børne- og ungerådgiver, politi, sundhedsvæsen, børnehuse og familieretshus. I nogle tilfælde sker de forskellige sagsskridt meget hurtigt efter hinanden, i andre tilfælde kan der være ventetid, fra barnet/den unge har fortalt om overgrebet, til sagen bliver behandlet, f.eks. af politiet. Uanset om det går hurtigt eller langsomt, er der risiko for, at barnet/den unge oplever en voldsom eksponering af private oplevelser, som barnet/den unge hidtil har valgt at holde for sig selv.

En undersøgelse peger således på, at børn og unge oplever at være pressede og stressede under håndteringen. De forstår ikke, hvad der foregår, de føler sig presset af de mange spørgsmål, de oplever, at der lægges meget vægt på at indsamle 'bevismateriale', og de frygter, at informationer bliver videregivet til andre (VIVE, Bengtsson & Olsen, 2021).

Det overordnede formål med at håndtere overgreb mod børn og unge er at stoppe overgrebene og støtte barnet/den unge i at bearbejde det, der er sket. Det er afgørende for denne proces, at myndighedshåndteringen foregår på en omsorgsfuld måde, og at den er gennemsigtig og transparent, så barnet eller den unge samt forældre og netværk kan gennemskue deres medvirken, det vil sige hvordan deres perspektiver bliver inddraget, og hvordan de får indflydelse. Derudover har det betydning, at børn og unge bliver mødt som 'eksperter i eget liv', og at der så vidt muligt tages udgangspunkt i barnets eller den unges egne oplevelser, perspektiver og ønsker (VIVE, Bengtsson & Olsen, 2021).

En nyere undersøgelse af børn og unges erfaringer med håndtering af sager om overgreb viser, at mange børn og unge forbinder håndtering af overgreb med kontroltab. De oplever, at deres private fortælling bliver videregivet og delt med andre, de ikke kender, på en måde, de ikke har indblik i.

Det har stor betydning for barnets/den unges mulighed for at bearbejde det, der er sket, at oplevelsen af kontroltab mindskes så meget som muligt.

For mange har selve overgrebet været ensbetydende med kontroltab. Derfor kan yderligere kontroltab under håndtering af sagen føre til retraumatisering af barnet/den unge.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

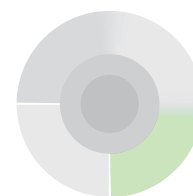
Det er en overordnet organisatorisk opgave på chefniveau i myndighedsafdelingen at sikre, at der er fokus på at inddrage børn og unge i myndighedshåndteringen af sager om overgreb, herunder at sikre, at der er relevante redskaber og metoder til opgaven, f.eks. ICS.

Ledelsesniveau

Det er en ledelsesmæssig opgave at understøtte, at medarbejdere på myndighedsområdet har en systematisk praksis med at inddrage børns og unges perspektiv, når mistanke eller viden om overgreb håndteres.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan understøtte systematisk fokus på barnets/den unges perspektiv og børneinddragelse:

- ▶ Sørg for at skabe arbejdsgange, der understøtter en tidlig og kontinuerlig inddragelse af barnet/den unge med henblik på en løbende opmærksomhed på barnets/den unges trivsel under sagsbehandlingen.
- ▶ Bring barnets/den unges perspektiv op ved drøftelse af konkrete overgrebs-sager på personalemøder.
- ▶ Sørg for, at medarbejdere er opkvalificeret i metoder, der kan understøtte børneinddragelse ud fra forskellige alderstrin samt kommunikative forudsætninger.

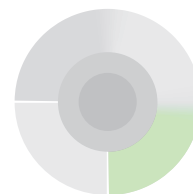

Medarbejderniveau

En af børne- og ungerådgiverens vigtigste opgaver, når der er mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge, er at bidrage til, at barnet/den unge oplever mening og sammenhæng i den akutte fase, når sagen behandles.

Eksempler på, hvordan børne- og ungerådgivere kan møde barnet/den unge, når der er mistanke eller viden om overgreb (tilpasses efter barnets/den unges alder):

- ▶ Vær opmærksom på den følelsesmæssige belastning, det er at være barn eller ung under et sagsforløb om overgreb.
- ▶ Fortæl barnet/den unge, hvem du er, og hvad din opgave er.
- ▶ Fortæl barnet/den unge, hvad der skal ske. Hvis du ikke ved det, så fortæl barnet/den unge, hvad dit næste skridt er, og hvordan barnet/den unge får informationer om, hvad der skal ske, og hvad der bliver besluttet.
- ▶ Vær opmærksom på barnets/den unges behov for at vide, hvem der får hvilke oplysninger, og hvordan oplysningerne bliver formuleret.
- ▶ Spørg ind, lyt til, og anerkend barnets/den unges perspektiv (bekymring, frustration, ønsker til sagens gang).
- ▶ Sæt tid af til kontinuerlig kontakt med barnet/den unge i den akutte fase – vær tilgængelig.
- ▶ Bekræft barnet/den unge i, at barnet/den unge har handlet rigtigt, og at barnet/den unge kan forvente hjælp fra de voksne.
- ▶ Inddrag aktivt barnet/den unge i beslutninger om, hvordan der skabes sikkerhed for barnet/den unge, om barnet/den unge f.eks. kan anbringes midlertidigt i netværket, ved bedsteforældre eller venner i stedet for et ukendt anbringelsessted.

Anbefaling 11: Samarbejde med politi, sundhedsvæsen, børnehuse m.m.

Etablér et systematisk samarbejde med politi, sundhedsvæsen, børnehuse m.m., så opgaverne om afdækning af overgreb foregår under hensyn til barnets/den unges behov.

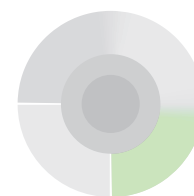
Denne anbefaling henvender sig primært til:

- ▶ Ledere og medarbejdere på myndighedsområdet.

Faglig begrundelse

Sager om overgreb mod børn og unge håndteres typisk af flere forskellige sektorer, som har forskellige lovgivningsmæssige rammer. Det er en vigtig opgave at koordinere de forskellige sektors indsatser, så barnet/den unge får en oplevelse af at møde et system, hvor man bliver troet på, respekteret og får information og indflydelse på, hvad der foregår.

Børnehusenes data peger på en uens praksis i kommunernes benyttelse af de regionale børnehuse. For at sikre, at de tværsektorielle samarbejdspartnere involveres rettidigt og relevant, er det centralt med en klar systematik i forhold til myndighedshåndtering af overgrebssager, herunder brug af børnehusene. Det er desuden afgørende at arbejde i retning af en fælles tilgang til børn og unge, så deres behov er styrende for den samlede håndtering af overgreb.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

Det er et organisatorisk ansvar på chefniveau at sikre, at ledere og medarbejdere i myndighedsafdelingen er bekendt med retningslinjer for anvendelsen af det regionale børnehus, som kommunen er tilknyttet. Den overordnede ledelse kan understøtte det tværsektorielle samarbejde ved at udstikke tydelige retningslinjer for samarbejdet. Derudover er det et organisatorisk ansvar at bidrage til en velfungerende kommunikation med henholdsvis børnehuse og politi.

Ledelsesniveau

Ledere i myndighedsafdelingen har ansvar for, at medarbejderne benytter børnehuse og øvrige tværsektorielle samarbejdspartnere korrekt.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan sikre, at børnehuse m.m. benyttes korrekt:

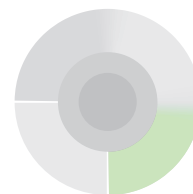
- ▶ Sørg for, at kriterier er kendte blandt medarbejderne, med hensyn til hvornår man kontakter børnehuset for sparring, hvornår man kontakter politiet for sparring, hvornår man anmelder til politiet, og hvornår man henviser til børnehuset.
- ▶ Hav fokus på børne- og ungerådgivernes sparring med politi og børnehus i den ledelsesmæssige sparring i de konkrete sager om overgreb.

Medarbejderniveau

Som børne- og ungerådgiver har man en central position i sager, der handler om mistanke eller viden om overgreb. Disse sager involverer mange tværsektorielle samarbejdspartnere, et eller flere børn/unge og deres forældre.

Eksempler på, hvordan børne- og ungerådgiveren kan bruge det tværsektorielle samarbejde aktivt:

- ▶ Søg sparring hos tværsektorielle samarbejdspartnere, når det er relevant, og/eller når lokale retningslinjer tilsiger det.
- ▶ Træf beslutninger om sagens gang på baggrund af sparring, og argumentér for beslutningerne (husk, det er myndighedsafdelingen, der træffer beslutninger, f.eks. om politianmeldelse).
- ▶ Sørg for, at sager, der involverer en anden sektor, altid henvises til børnehuset.
- ▶ Deltag i koordinerende sagssamråd i børnehuset, hvor de tværsektorielle indsatser koordineres, og hvor der er mulighed for at belyse informationer og perspektiver på sagen på tværs af sektorer.
- ▶ Bring din faglighed og din viden om barnet/den unge og familien ind i det tværsektorielle samarbejde, og vær åben og modtagelig for andre perspektiver hos tværsektorielle samarbejdspartnere.
- ▶ Hjælp barnet/den unge med at forstå, hvem der skal involveres i sagen, hvad deres rolle og opgave er, og hvilke informationer de får.

Anbefaling 12: Opmærksomhed på de tværfaglige samarbejdspartnere

Orientér og vejled tværfaglige samarbejdspartnere fra f.eks. skole og dagtilbud om deres rolle og opgave i forhold til barnet/den unge, så de kan støtte barnet/den unge bedst muligt i den akutte fase.

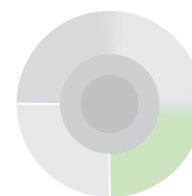
Denne anbefaling henvender sig primært til:

- ▶ Ledere og medarbejdere på myndighedsområdet.
- ▶ Ledere og medarbejdere på almenområdet.

Faglig begrundelse

I mange tilfælde vil det barn/den unge, der har været udsat for overgreb, fortsat have en hverdag i f.eks. dagtilbud eller skole. Der vil som hovedregel være tale om et barn/en ung, der er sårbar(t), både fordi barnet/den unge har været udsat for overgreb, og også fordi det kan være en ambivalent oplevelse, at overgrebet er blevet kendt (barnet/den unge har i håb om at få hjælp til at få stoppet overgrebene betroet sig til voksne, men har måske svært ved at overskue konsekvenserne af denne betroelse). Det vil sige at barnet/den unge har brug for særlig opmærksomhed, omsorg og støtte (VIVE, Bengtsson & Olsen, 2021).

En nyere undersøgelse fra VIVE om børn og unges erfaringer med håndtering af sager om overgreb viser, at mange børn og unge har et stort behov for at kunne følge med i, hvad der sker i sagen. Her vil en lærer eller en pædagog kunne fungere som et vigtigt bindeled mellem barnet/den unge og børne- og ungerådsgiveren fra myndighedsafdelingen.

Fagpersoner, der arbejder med disse sårbare børn/unge, og som måske har sendt den underretning, der førte til handling, kan blive ramt af hjælpeløshed og afmagt, hvis de ikke har nogen fornemmelse for, om der er fremdrift i sagen, og om der er nogen, der har taget ansvar for det fremadrettede forløb med barnet/den unge. Disse følelser af hjælpeløshed og afmagt kan i værste fald føre til, at fagpersonen distancerer sig fra barnet/den unge for at beskytte sig selv.

Regler om tavshedspligt gør det begrænset, hvad myndighedsafdelingen kan informere fagpersoner fra f.eks. skole og dagtilbud om. Det vil dog som hovedregel være relevant at være i dialog om barnets/den unges situation og behov.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

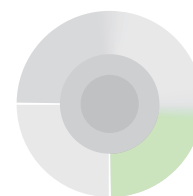
Det er chefgruppens ansvar at sikre, at fagpersoner på almenområdet og på myndighedsområdet ved, hvilke forventninger de kan have til hinanden, når en sag om overgreb mod et barn/en ung håndteres. Man kan med fordel beskrive retningslinjerne i det kommunale beredskab. Såfremt der er daginstitutions- og skolesocialrådgivere i kommunen, kan de med fordel anvendes som bindeled i sager om overgreb og være med til at understøtte samarbejdet samt forståelsen for hinandens opgaver og roller.

Ledelsesniveau

Ledere i myndighedsafdelingen og på almenområdet har ansvar for at sørge for en velfungerende kommunikation mellem myndighedsområdet og relevante tværfaglige samarbejdspartnere.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan understøtte samarbejdet mellem myndighedsområdet og relevante tværfaglige samarbejdspartnere:

- ▶ Styrk samarbejdet og kendskabet til hinanden på ledelsesniveau, f.eks. via tværgående ledelsesfora.
- ▶ Beskriv overordnede retningslinjer for, hvilke informationer der kan forventes, og hvad der ikke vil blive informeret om.
- ▶ Styrk samarbejdet mellem myndigheds- og almenområdet, f.eks. via dagtilbuds- og skolesocialrådgivere.
- ▶ Sæt fokus på de tværfaglige samarbejdspartnere fra dagtilbud og skole under konkret sparring med børne- og ungerådgivere (hvem skal informeres om hvad?).

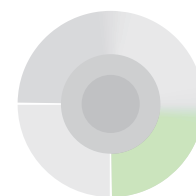

Medarbejderniveau

Det er børne- og ungerådgivernes ansvar at medtænke tværfaglige samarbejdspartnere, der har kontakt med barnet/den unge under håndteringen af en sag om overgreb. Fagpersoner på almenområdet har ansvar for at søge de informationer, de mangler, og den sparring, de har brug for til at kunne tage hånd om barnet/den unge i den akutte fase.

Eksempler på, hvordan børne- og ungerådgivere og fagpersoner på almenområdet kan samarbejde:

- ▶ Børne- og ungerådgivere inddrager og informerer tværfaglige samarbejdspartnere inden for de lovgivningsmæssige rammer.
- ▶ Børne- og ungerådgivere koordinerer sagsskridt og rådgiver fagpersoner på almenområdet i forhold til deres rolle og opgave i forhold til et barn/en ung, der har været udsat for overgreb.
- ▶ Børne- og ungerådgivere klæder fagpersoner på til de særlige roller og opgaver, som de kan få tildelt under håndteringen af en sag om overgreb mod et barn/en ung, f.eks. at deltage i børne- og ungerådgiveres samtale med barnet/den unge, at være trykperson ved videoafhøring m.m.
- ▶ Fagpersoner på almenområdet kontakter børne- og ungerådgivere, hvis de mangler information eller har brug for sparring om deres rolle og opgave i forhold til barnet/den unge.

Anbefaling 13: Målrettet støtte og behandling til børn og unge udsat for overgreb

Tilbyd støtte og behandling ud fra et grundigt kendskab til barnets/den unges behov, så børn og unge udsat for overgreb sikres den individuelle støtte og behandling, de har behov for, eventuelt sideløbende med støtte til hele familien.

Denne anbefaling henvender sig primært til:

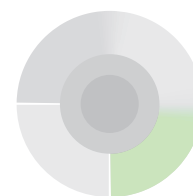
- ▶ Ledere og medarbejdere på myndighedsområdet.

Faglig begrundelse

Forskning viser, at der kan være vidtrækkende og langvarige konsekvenser, når børn og unge udsættes for overgreb. Alvorsgraden, hyppigheden og varigheden af de overgreb, barnet/den unge udsættes for, har betydning for omfanget af skadevirkninger. Skadevirkninger kan eksempelvis være depression, angstlidelser (herunder PTSD), spiseforstyrrelser eller selvmordsadfærd (VIVE, 2021).

Det er helt centralt, at børn og unge udsat for overgreb modtager relevant støtte og behandling for at mindske risikoen for, at overgrebet får alvorlige konsekvenser for barnet/den unge i såvel barndommen, ungdommen som i voksenlivet.

En dansk undersøgelse viser, at der i kommunalt regi kan være en tendens til at orientere sig mod familieorienteret behandling, når et overgreb er afdækket, og der skal lægges en plan for, hvordan barnet/den unge og familien kommer videre i livet. Nogle kommuner kan således være tilbøjelige til at have et ensidigt fokus på familieorienterede indsatser og undervurdere barnets/den unges behov for særskilt behandling, f.eks. individuel traumebehandling (Deloitte, 2019).

Samme undersøgelse viser derudover en tendens til, at børnehusets udredning og anbefalinger ikke altid følges. Ofte er der tale om, at kommunen vælger en familieorienteret indsats på trods af børnehusets anbefaling om en individuel traumebehandling til barnet/den unge (Deloitte, 2019).

For at sikre barnet/den unge de bedste muligheder for sundhed, trivsel og udvikling bør der både være fokus på indsatser, der sikrer, at overgrebene ophører, samt indsatser, som sikrer, at barnet/den unge modtager kvalificeret behandling til bearbejdning af overgreb.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

Det er en overordnet organisatorisk opgave på chefniveau at sikre, at der findes relevante og tilstrækkelige støtte- og behandlingstilbud, der kan imødekomme behov i sager om overgreb mod børn og unge. Det kan ske ved at opkvalificere kommunens egne behandlingstilbud, men det kan også være nødvendigt at tilkøbe ydelser på regionsniveau, f.eks. i børnehuse eller hos private leverandører.

Ledelsesniveau

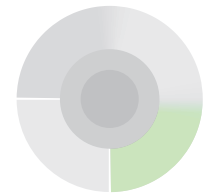
Det er ledelsens ansvar at sikre, at børne- og ungerådgiverne har adgang til viden om langsigtede konsekvenser af overgreb samt støtte og behandlingsbehov i forlængelse heraf.

Eksempler på, hvordan ledelsen kan sikre, at behandling til børn og unge udsat for overgreb er relevant, tilstrækkelig og målrettet:

- ▶ Udpeg videnspersoner i myndighedsafdelingen.
- ▶ Anvis sparringsmuligheder i andre dele af organisationen.
- ▶ Brug børnehusets rapport, ekspertise og anbefalinger.
- ▶ Sæt fokus på, om der er behov for både at tilbyde støtte, der forhindrer, at overgreb gentager sig, samt behandling, der sikrer, at barnet/den unge (og eventuelt forældre) får bearbejdet traumer efter overgreb.

Medarbejderniveau

Det er børne- og ungerådgivernes ansvar at tilbyde relevant støtte eller behandling til børn eller unge, der har været udsat for overgreb, så deres trivsel øges, og senfølger i voksenlivet forebygges eller reduceres. De fagpersoner, der arbejder med støtte til eller behandling af børn og unge udsat for overgreb, har pligt til at sætte sig ind i aktuelt bedste viden på området, herunder traumeforståelse og traumebevidst tilgang.

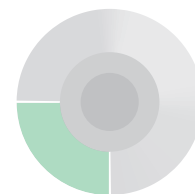
Eksempler på, hvordan børne- og ungerådgivere og behandlere kan arbejde med behandling til børn og unge udsat for overgreb:

- ▶ Læs børnehusudredningen grundigt, herunder konkrete anbefalinger til støtte eller behandling af barnet eller den unge.
- ▶ Brug børnehuset til sparring i forhold til valg af behandlingstilbud.
- ▶ Vær opmærksom på både barnets/den unges individuelle behov og familiens behov for behandling.
- ▶ Tilbyd barnet eller den unge et behandlingstilbud målrettet barnets grad af traumatisering.
- ▶ Motivér barnet eller den unge samt barnets/den unges familie for relevant støtte eller behandling.

Fokusområde 4: Det kommunale beredskab

Det lovpligtige kommunale beredskab er et styringsdokument, der sætter overordnet retning for kommunens arbejde med forebyggelse, opsporing, håndtering og behandling af overgreb. Det kommunale beredskab er en kommunal opgave, som bør løses i tværfagligt regi, både hvad angår udarbejdelsen og anvendelsen af beredskabet. Derudover bør det kommunale beredskab have ledelsesmæssig og politisk bevågenhed.

Anbefaling 14: Udarbejdelse eller revidering af det kommunale beredskab

Formulér et præcist beredskab, der afspejler kommunens faglige ambitioner, handleveje, retningslinjer og anbefalinger på overgrebsområdet, så beredskabet udgør et solidt fundament for en god praksis på overgrebsområdet.

Denne anbefaling henvender sig primært til:

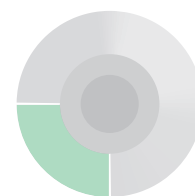
- ▶ Chefer og ledere på det samlede børne- og ungeområde.

Faglig begrundelse

Et kommunalt beredskab er et lovpligtigt, skriftligt dokument, der skal vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres. Beredskabet skal medvirke til, at der reageres hurtigt og kvalificeret ved mistanke eller viden om overgreb mod et barn eller en ung. Det sikres, ved at fagpersoner er opmærksomme på børn og unge, der udviser tegn og reaktioner på overgreb, og ved at disse fagpersoner kender kommunens retningslinjer i overgrebssager.

Beredskabet skal indeholde kommunens initiativer til forebyggelse og tidlig opsporing af overgreb mod børn og unge. Det skal også indeholde handleveje for medarbejdere og ledere, når der opstår mistanke eller viden om overgreb. Endelig bør det beskrive, hvordan det tværfaglige samarbejde i kommunen fungerer, samt hvordan myndighedsområdet samarbejder med f.eks. børnehus, politi, sundhedsvæsen, familieretshus, krisecenter m.m.

Beredskabet kan også opfattes som et strategisk dokument, hvor chefniveauet har mulighed for at sætte retning og konkrete anvisninger for, hvordan det forventes, at der arbejdes med forebyggelse, opsporing og håndtering af overgreb i kommunens forskellige afdelinger og institutioner.

Det kommunale beredskab bør skabe sammenhæng i kommunens samlede indsats mod overgreb mod børn og unge. Det er således centralt, at beredskabet afspejler kommunens organisering og praksis på området. Samtidig er det vigtigt, at der er sammenhæng mellem det kommunale beredskab og kommunens øvrige centrale dokumenter såsom børne- og ungepolitik, tværfaglige samarbejdsmodeller, underretningsguider m.m. På den måde øges sandsynligheden for, at beredskabet er anvendeligt for ledere og medarbejdere.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

Det er et overordnet organisatorisk ansvar at sikre, at det kommunale beredskab udarbejdes i en tværfaglig kontekst, så alle faggrupper kan se sig selv i det. Det er desuden et organisatorisk ansvar at sikre relevant politisk opbakning til og fokus på overgrebsområdet.

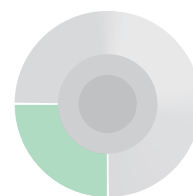
Chefgruppen på børne- og ungeområdet har et fælles ansvar for arbejdsprocessen ved udarbejdelse eller revidering af det kommunale beredskab. Det anbefales, at samtlige chefer på børne- og ungeområdet er involveret i processen og kan bakke op om det endelige produkt.

Ledelsesniveau

I forbindelse med udarbejdelse af beredskabet er det de faglige lederes opgave at spille aktivt ind med deres viden om styrker og udfordringer på overgrebsområdet både inden for den enkelte afdeling eller det enkelte fagområde og i det tværfaglige samarbejde. Denne viden udgør et vigtigt fundament for at formalisere velfungerende arbejdsgange og italesætte og bearbejde barrierer og forhindringer for den gode praksis.

Medarbejderniveau

Udvalgte medarbejdere kan med fordel kvalitetssikre hele eller dele af det kommunale beredskab med henblik på at sikre, at teksten er forståelig og anvendelig for de fagpersoner, der skal anvende den.

Anbefaling 15: Implementering af det kommunale beredskab

Implementér det kommunale beredskab bredt i organisationen, så alle ledere og medarbejdere kender det og anvender det i deres praksis på overgrebsområdet.

Denne anbefaling henvender sig primært til:

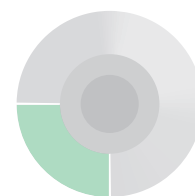
- ▶ Chefer og ledere på det samlede børne- og ungeområde.

Faglig begrundelse

Et godt kommunalt beredskab er ikke tilstrækkeligt til at opnå målsætninger eller ønskede forandringer i praksis. Det er centralt at have fokus på, at beredskabet er kendt og anvendt på hele kommunens børne- og ungeområde. Det kan være en god idé at arbejde med en implementeringsplan for at sikre, at beredskabet skaber den forandring, der ønskes.

Implementering er sjældent en hierarkisk eller lineær proces, men snarere en dynamisk læringsproces, som kræver lokal tilpasning og gentagelser. Det kan på den baggrund være en god idé at have et løbende fokus på implementering af det kommunale beredskab, f.eks. i forbindelse med revidering af beredskabet.

I forbindelse med implementering af det kommunale beredskab er det desuden centralt at være opmærksom på, om medarbejderne har de rette kompetencer og viden til at omsætte beredskabet i praksis.

Praksisbeskrivelse

Organisatorisk niveau

Chefgruppen har et overordnet organisatorisk ansvar for at sørge for en løbende implementeringsproces, der sikrer, at alle ledere og medarbejdere har kendskab til det kommunale beredskab og ved, hvordan de skal bruge det.

Ledelsesniveau

Alle chefer på børne- og ungeområdet har en opgave i at gå foran, italesætte det kommunale beredskab ved relevante lejligheder og signalere vigtigheden af den gode praksis på overgrebsområdet.

Det er ledelsens ansvar at sætte sig ind i det kommunale beredskab og omsætte beredskabets anvisninger til det arbejdsområde, lederen befinder sig på. Det er desuden et ledelsesmæssigt ansvar at sikre, at medarbejderne kender beredskabet og de handleveje, der er gældende for dem.

Medarbejderniveau

Alle medarbejdere på børne- og ungeområdet har en forpligtelse til at sætte sig ind i, hvordan de skal arbejde med forebyggelse, opsporing og håndtering af børn og unge udsat for overgreb.

Litteraturliste

Deloitte for Socialstyrelsen (2019). *Analyse af kommunernes praksis på overgrebsområdet*. Rapport udarbejdet af Deloitte for Socialstyrelsen. Odense: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2022). *Den professionelle tvivl – En håndbog om tidlig opsporing af overgreb mod børn og unge*. Odense: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2020). *Guide til kommunale beredskaber*. Odense: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2019). *Den Danske Børnehusmodel – Faglige beskrivelser af indsatserne i de danske børnehuse*. Odense: Socialstyrelsen.

VIVE og forfatterne (2024). *Børn og unges erfaringer med at fortælle om vold og seksuelle overgreb – en kvalitativ analyse*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

VIVE og forfatterne (2022). *Børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling på børne- og ungeområdet – En vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

VIVE og forfatterne (2021). *Fysisk vold og seksuelle overgreb mod børn – En vidensopsamling*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

VIVE og forfatterne (2020). *Psykisk vold mod børn i hjemmet – Et vidensgrundlag*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Villumsen A. M.: *Opsporingsarbejde i dagtilbud – risikovurdering og analysearbejde med forældre som aktive deltagere*. I Villumsen A. M. og Petersen, Elisa (red): *Opsporing og underretning i dagtilbud*. Hans Reitzels Forlag, 2020.

Villumsen, A. M., Lund, J. H., Viskum, U., & Skytte Jakobsen, I. (2015): *Tværprofessionelt samarbejde om udsathed hos børn og unge – et kort over landskabet af forskningsbaseret viden*. Udarbejdet for Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Warming, Hanne (2011). *Børneperspektiver: Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. København: Akademisk Forlag.

Social- og Boligstyrelsen
Edisonvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk